

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Indie-tuottajuus sarjakuva-alalla

Sarjakuvantekijät ry:n toiminnan kehittäminen indie-tuottajuuden tueksi

Jaana Suorsa

Kulttuurituotannon koulutusohjelma (240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 09/ 2016

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Jaana Suorsa	Sivumäärä 45 ja 2 liitesivua
Työn nimi Indie-tuottajuus sarjakuva-alalla	
Ohjaava(t) opettaja(t) Minna Hautio	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Sarjakuvantekijät ry	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni tilaaja on sarjakuva-alan taiteilijoiden, käsikirjoittajien, kääntäjien tai muuten taiteellisesti sarjakuva-alalla työskentelevien tekijöiden ammattiyhdistys Sarjakuvantekijät ry.</p> <p>Yhdistys halusi kehittää tiedotusta ja lisätä jäsenien työllistymähdollisuuksia sekä saada enemmän näkyvyyttä taiteen alan osaajien yhdistyksenä, jota kautta on mahdollista tilata taiteilijoita esiintymään tai projektien tekijöiksi eri tapahtumiin ja kulttuurilaitoksiin.</p> <p>Hankin tietoja yhdistyksen jäsenien toiveista ja tilanteista kahden eri verkkokyselyn avulla.</p> <p>Ensimmäinen kysely koski yhdistyksen roolia tiedottajana ja apurahojen jakelijana, ja mitä muita toiveita jäsenillä on yhdistyksen toimintaan liittyen.</p> <p>Toinen kysely kartoitti yhdistyksen jäsenien koulutus- ja yritystaustoja, selvitti kuinka hyvin he ovat tietoisia eri toimintamuodoista ja oman osaamisensa laajemmasta hyödyntämisestä muissakin kuin sarjakuvan piirtämisen ja sen julkaisemisen puitteissa.</p> <p>Tein myös kolmannen verkkokyselyn kirjastoille, koska katsoin kirjastojen olevan monipuolinen kulttuurilaitos, jolla olisi kiinnostusta tilata eri alojen osaajia esiintymään tai projektityöskentelemään.</p> <p>Kyselyjen vastausten perusteella yhdistys päätti harkita kaksi ratkaisua jäsenien avuksi. Ensimmäinen on jäsenille jaettava ja kotisivuilla, sekä sosiaalisessa mediassa julkaistava tiivis <i>vinkkipaketti</i>, jossa opastetaan eri laskutus- ja yritysmuotoja, sekä vinkataan eri kuntien ja kaupunkien kulttuuripoluille. Vinkkipaketin laskutus- ja yritysmuotosuosituksia päivitetään vuosittain aina muuttuvien lakien ja olosuhteiden mukaan.</p> <p>Toinen on yhdistyksen kotisivuille perustettava helposti käytettävä ja löydettävä <i>osaajapankki</i>, johon jäsenet kartoittavat selkeästi omat osaamisalueensa sarjakuvantekemisen lisäksi. Osaajapankki-sivuilla on selkeästi eri taiteenalat, joiden alta löytyvät sopivat tekijät tilaajalle. Yhdistys ei ota tästä palvelusta erikseen mitään, se toimii eräänlaisena välittäjänä, jossa tilaaja ja tuottaja hoitavat työt ja tilaukset itsenäisesti. Tästä osaajapankista tiedotetaan kulttuurilaitoksille ja tapahtumanjärjestäjille.</p> <p>Vinkkipaketin ja osaajapankin julkaiseminen on käytännössä mahdollista aikaisintaan keväällä 2017. Sitä ennen projektit täytyy viimeistellä ja viimeistellyt osaajapankki sekä vinkkipaketti on lopullisesti hyväksyttävä koko Sarjakuvantekijät ry:n hallituksella ennen julkaisuja.</p>	
Asiasanat sarjakuva, sarjakuvataiteilijat, yritystoiminta, kirjastoala	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Jaana Suorsa	Number of Pages 45 + 2
Title Independent producer in the field of comics	
Supervisor(s) Minna Hautio	
Subscriber and/or Mentor The Finnish Comic Professionals (Sarjakuvantekijät ry) Timo Kokkila	
<p>Abstract</p> <p>My thesis is a work ordered by The Finnish Comic Professionals: the union for the artists, writers, translators and people working in the comic industry.</p> <p>In this thesis I also wanted to present this association and other organizations which support cartoonists, and tell you about the operational and scholarship budget of the Finnish Comic Professionals and where they get their funding.</p> <p>I have also included a short history of comics, because I wanted to shed some light on how the comics are related to other areas of art.</p> <p>The union wanted to develop their communication methods and to offer their members new ways of employment, and also to increase their visibility as an organization. The aim is to make it easier for different events and cultural institutions to hire comic artists.</p> <p>The project was started by finding out the opinions and working situations of the members of the union. I acquired this information by means of two different online questionnaires, which were sent as an e-letter to the members. The association's website and Facebook featured a public inquiry link, which could be answered anonymously.</p> <p>The first survey concerned the role of the union as a medium of communication and as a distributor of grants, and I asked the members what kind of help they most require from the union.</p> <p>The second survey explored the members' training and business backgrounds, and how well they are aware and able to exploit their competence and skills outside the framework of drawing comic books and having them published.</p> <p>I also made a third online survey, which was sent to libraries. I consider libraries to be diverse cultural institutions, which can hire experts from various fields to perform or work on a variety of projects.</p> <p>Based on the responses to the questionnaires, the union started considering two different solutions to help its members. The first is to distribute to the members, via the website as well as via the social network, a comprehensive advice package, with instructions about different forms of billing and forms of enterprise, as well as links to the various culture institutions in Finland. The financial information will be updated annually as laws and conditions change.</p> <p>The second solution is a list of artists, set up on the union's webpage. This easy-to-find list will feature all the various members and emphasize their special skills. One can navigate the list based on different forms of art, depending on what the customer is searching for. The union will not charge anything for this service, it acts as an intermediary between the customer and the producer, who will agree about the work and its compensation on their own. Information about this list will be sent to the cultural institutions and event organizers.</p> <p>Publication of the advice package and the list of artists is not possible before spring 2017, because each project has to be finalized, and finally approved by the entire Finnish Comics Professionals Board of Directors prior to its publication.</p>	
Keywords comics, comics artists, business operations, library sector	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Tilauksen tarpeesta ja sisällöstä	7
2 TYÖN TILAAJA JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ	9
2.1 Sarjakuvantekijät ry	9
2.2 Kopiosto ry	9
2.3 Tekijänoikeuksista	11
2.4 Sanasto ry	11
2.5 Kuvasto ry	12
2.6 Opetus- ja kulttuuriministeriö	12
3 SARJAKUVANTEKIJÄT JA TILAAJATAHOT	13
3.1 Sarjakuvien jakelijoista	14
3.2 Aikakausi- ja sanomalehtijulkaisijoista	14
3.3 Kirjakustantamoista	15
4 TYÖLLISYYSMAHDOLLAISUUKSIA	15
4.1 Lukukeskus	16
5 SARJAKUVAN HISTORIAA	16
5.1 Hautamaalauksista elokuviksi	17
6 MIKÄ ON INDIE-TUOTTAJA?	22
6.1 Indie-tuottaja yrittäjänä	23
6.2 Kevytyrittäisyys	24
7 AINEISTONKERUU SARJAKUVANTEKIJÖILTÄ	25
7.1 Mielenkiinnon kysely tiedottamisesta	26
7.2 Toimenpiteitä kyselyvastausten perusteella	29
7.3 Sarjakuvantekijöiden ammattikysely	29
7.4 Päätelmiä tuloksista	34
8 AINEISTONKERUU KIRJASTOILTA	35
8.1 Kirjastot tilaajatahona	35
8.2 Kyselyn tuloksia	37
8.3 Kirjastokyselyn analyysi	39
9 LOPPUPÄÄTELMÄ	40
9.1 Tekijän avuksi vinkkipaketti	42
9.2 Osaajapankki tilaajaan tarpeisiin ja tekijän löytämiseksi	42

LÄHTEET	43
LIITTEET	46

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni käsittelee sarjakuvantekijää indie-tuottajana ja Sarjakuvantekijät ry:n mahdollisuuksia tukea tekijää tämän tyyppisessä tuottajuudessa. Tukeminen tapahtuu pääosin tiedotukseen liittyvien kehittämisprojektien avulla. Ne ovat monia työn tekemiseen liittyvien asioiden, kuten palkkionlaskutusmahdollisuuksia ja erilaisia yrittäjyysmuotoja selventävä *vinkkipaketti* sekä yhdistyksen sivuille liitettävä selkeä ja helposti tilaajatahojen saatavilla oleva taiteilijaesittely eli *osaajapankki*.

Työn tilaaja on Sarjakuvantekijät ry, mikä on suomalaisten sarjakuvantekijöiden etujärjestö. Yhdistys on perustettu vuonna 1995, ja kuluvana vuonna 2016 jäseniä on 150. (Sarjakuvantekijät 2016a.)

Olen ollut yhdistyksen jäsen vuodesta 2000, ja sain ensimmäisen työskentelyapurahani (puolen vuoden apuraha sarjakuvantekemistä varten) vuonna 2001 sarjakuvantekijöiltä, joka jakaa Kopioston apurahoja yhdistyksen jäsenille. (Sarjakuvantekijät 2016b.)

Sarjakuvantekijät ry:n hallituksen jäsen olen ollut vuodesta 2009, ja Kopioston apuraharaadissa vuonna 2010. Yhdistyksen kotisivuvastaavana olen toiminut vuodesta 2011.

Ammattimaisesti sarjakuvapiirtäjänä katson toimineeni vuodesta 1996, jolloin järjestin ensimmäisen sarjakuvanäyttelyni Kemin taidemuseoon sarjakuvafestivaalien yhteydessä, pidin ensimmäisen esitelmäni sarjakuvan historiasta Sodankylän kirjastolla vuonna 1996, tein kuukauden kotimaista sarjakuvaa Ilta-Sanomiin, ja sen jälkeen olen tehnyt kyseiseen julkaisuun, (printti- ja verkkojulkaisuihin) satunnaisesti sarjakuvaa. Myös muihin sanomalehtiin olen tehnyt säännöllisesti sarjakuvia, esimerkiksi viikoittaista sarjakuvastrippiä Oulun Sanomiin vuosina 1999 – 2003, Turun sanomiin vuonna 1998, Kalevaan ajalla 2004–2008 ja Ylöjärven uutisiin vuodesta 2007, joskin mainokset joskus syrjäyttävät viimeksi mainitun lehden jo tilatun ja maksetun piirroksen. Sarjakuvakirjoja minulta on julkaistu yhteensä kuusi: Like- kustannukselle viisi teosta ajalla 2005–2008 (Like 2016) ja Kumioravalle yksi teos vuonna 2010 (Ku-

miorava 2016). Vuosina 2013–2015 Pigg Possu –sarjakuvaani julkaistiin ruotsalaisessa Serieparaden-lehdessä, ja kyseisestä hahmosta olemme tehneet teatterityöryhmässä kaksi erilaista lapsille suunnattua mininäytelmää (Tamperekuplii 2016).

Olen myös suunnitellut erilaisia sarjakuviin ja taiteen historiaan liittyviä työpajoja ja projekteja eri ikäryhmille, joita olen vuokrannut museoille näyttely-työpaja-projekteina. Siitä esimerkkinä Goes renessanssi ja Goes barokki – näyttelyt, johon oli liitetty erilaisia työpaja- ja esitysprojekteja, esimerkiksi Vantaan Pessi ja Toteemi – lastentaloissa vuonna 2009, josta Hanna Nyman teki Humanistiseen ammattikorkeakouluun opinnäytetyön vuonna 2010 (Nyman Hanna 2010).

Työhistoriani takia olen kokenut ja koettanut ratkaista erilaisia ongelmia sarjakuvantekijän maailmassa, sekä innovoinut erilaisia mahdollisuuksia käyttää omaa osaamista sarjakuvakentän erilaisissa puitteissa ja muihin taiteen aloihin liittyen esimerkiksi työpajoissa, näyttelyissä ja muissa produktioissa, joissa yhdistetään kuvataiteita, riittelyä, sarjakuvakerrontaa ja näyttämötaidetta. Moniin projekteihini olen saanut apurahoja myös vuoden 2000 jälkeen, joista kolmena viimeisenä vuonna työskentelyihin Otavan kirjasaatiolta ja monitaideprojektiin Taiteen edistämiskeskukselta Pirkanmaan aluerahastolta (Taike, 2016).

Tätä opinnäytetyötä varten halusin selvittää tietoja verkkokyselyillä, koska niillä tavoitin eri puolella Suomea sijaitsevia kirjastoja ja monilla paikkakunnilla asuvia tekijöitä. Syynä oli myös se, että verkkokyselyihin on yleensä nopea ja helppo vastata, ja nämä kyselyt räätälöin mahdollisimman selkeiksi monivalintakyselyiksi, joiden vastauksia oli mahdollisuus tarkentaa vapaissa kentissä. Verkkokyselyistä tulleiden tietojen ja omien kokemuksieni tuloksista päättelin, että Sarjakuvantekijät ry:n on aika päivittää profiiliaan tekijöiden edunvalvojasta ja apurahojen jakelijasta enemmän myös käytännön ammattiasioista ohjaavaksi tahoksi. Tuloksena oli idea vinkkipaketista, jossa opastetaan eri yritys- ja laskutusmuotojen perusasioita sekä lisäksi yhdistyksen jäseniä näkyvämmäksi tekevä osaajapankki, josta kulttuuritarjontaa etsivät tahot voisivat tätä osaamista helpommin löytää. Osaajapankki julkaistaan yhdistyksen kotisivuilla sekä jaetaan tiedotteina kulttuurilaitoksiin. Vinkkipaketti taas on jäsenkirjeen mukana jaettava opas ja kotisivuilla oma sille on sivunsa. Vinkkipakettia päivitetään vuosittain aina muuttuvien yritys- ja laskutuspalvelujen tilanteiden mukaan.

Tutkimukseni tulokset, vinkkipaketti- ja osaajapankki-ideat ja niiden toteuttamismahdollisuudet lisättiin Sarjakuvantekijät ry:n syksyn kokouslistalle (tarkkaa ajankohtaa ei vielä sovittu 9.9.2016 mennessä). Osaajapankin toteuttamiseen tarvittava budjetti laaditaan myös kuluvan syksyn kokouksessa. (Timo Kokkila, Sarjakuvantekijät ry:n puheenjohtaja, sähköpostiviesti 8.9.2016 klo 11:35).

1.1 Tilauksen tarpeesta ja sisällöstä

Tutkimuskysymykseni on kehittämistarve laajentaa yhdistyksen jäsenien tietämystä eri työllistymiskanavien sekä oman osaamisen hyödyntämisessä eri tapahtumien ja laitoksien yhteyksissä. Selvennän myös erilaisia laskutus- ja toimintamuotoja, jotka sopivat yksittäiselle tekijälle, joka ei halua perustaa omaa yritystä. Teen selvityksiä kolmen eri webropol-kyselyn kautta, joista yksi on kohdistettu kirjastoille ja kaksi Sarjakuvantekijöiden yhdistyksen jäsenille. Käytän myös pienimuotoisesti lähdemateriaalina omia kokemuksiani yhteistyöstä erilaisten projektien yhteydessä eri kulttuurilaitosten tilaajien kanssa.

Opinnäytetyöni toisessa luvussa taustoitan lisää Sarjakuvantekijät ry:n toimenkuvaa ja kuinka se liittyy Kopiosto ry:n toimintaan ja rahoituksiin. Lisäksi selvennän mitä tekijänoikeudet ovat ja keillä on oikeuksia saada niistä korvauksia, esittelen Sanasto ry:n ja Kuvasto ry:n toimintaa, jotka liittyvät läheisesti tekijänoikeuksista huolehtimiseen. Kerron lyhyesti, miten Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä tuki liittyy sarjakuvantekijöiden toimintaan.

Kolmannessa luvussa esittelen sarjakuvantekijän työn eri tilaajatahoja, eri sarjakuvien markkinointi- ja julkaisukanavia sekä painotan yhtenä työnantajana nimenomaan kirjastoja, joille tein verkkokyselyn mahdollisuuksista tilata ulkopuolisia kulttuuripalveluja ja esiintyjä.

Neljäs luku käsittelee eri työllistymistahoja ja erityisesti Lukukeskusta yhtenä tärkeänä välittäjänä tekijän ja tilaajan välillä.

Viidennessä luvussa kerron sarjakuvan historiasta, ja miten siitä on muodostunut osa nyky-yhteiskuntaa ja miten se liittyy muihin taiteenaloihin. Katson sarjakuvahistoriaosuuden yhdeksi tärkeäksi tiedoksi liittyen sarjakuva-alan ammattijärjestön syntymiseen ja tarpeisiin.

Kuudes luku valottaa sitä, mikä on Indie-tuottaja ja miksi liitän tämän tuottajuuden nimenomaan sarjakuvantekemiseen ja taiteilijoiden yrittäjyyteen.

Seitsemäs luku kertoo aineiston keräämisestä sarjakuvantekijöiltä kahdella eri verkkokyselyllä. Ensimmäinen kysely esittelee tietoa, mitä on kerätty sarjakuvantekijöiltä yleisen tiedotuksen parantamiseksi, ja miten tulokset ovat vaikuttaneet yhdistyksen toiminnan kehitykseen siltä osin. Toisen verkkokyselyn avulla selvitän yhdistyksen jäsenien koulutus- ja yritystaustaa ja mitä apua he tarvitsisivat yrityksen perustamiseen, palkkioiden laskuttamisen ja muuhun työn tekemiseen liittyviin asioihin.

Kahdeksannessa luvussa kerron kirjastoille tekemästäni kyselystä, jossa tiedustellaan ulkopuolisen kulttuuritarjonnan tarpeesta, ja teen yhteenvedon kyselyn tuloksista.

Yhdeksännen luvun loppupäätelmissä totean, että yhdistyksen jäsenet tarvitsevat vinkkipaketin ammattiasioiden selvittämiseksi tarkemmin, sekä mitä vinkkipaketti pääosin tulee sisältää. Totean myös kyselytuloksien vahvistavan sitä, että Sarjakuvantekijät ry:llä on tarve tehdä sivustoilleen osaajapankki jäsenistön erilaisista taiteellisista osaamisalueista, joka myös osaltaan auttaa yhdistyksen tunnetuksi tekemistä eri kulttuurilaitoksille, jotka haluavat palkata oman laitoksensa ulkopuolista osaamista eri tapahtumiin tai projekteihin.

2. TYÖN TILAAJA JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Sarjakuvantekijällä on monia mahdollisuuksia toimia eri taiteen alojen puitteissa. Eri julkaisuissa, medioissa ja esittävän taiteen kentillä taiteilija, käsikirjoittaja ja kääntäjä kuitenkin törmäävät usein ongelmiin tekijänoikeuksien kanssa. Monille tekijä- ja tilaajatahoille ovat tekijänoikeudet epämääräinen käsite, joka vaihtelee eri esitys- ja toimintaympäristöissä sekä julkaisuformaateissa. Siksi moni taiteen alan yhdistys painottaa tekijänoikeuksien merkitystä, asiallisia julkaisukorvauksia sekä tekijän työtä kunnioittavien sopimuksien tärkeyttä ja mahdollisuuksia vaikuttaa niihin myös yhdistysten kautta.

2.1 Sarjakuvantekijät ry

Ammattiyhdistystoiminnan lisäksi Sarjakuvantekijät ry. on mukana näyttelyiden, seminaarien, erilaisten kurssien ja sarjakuvakilpailuiden järjestämisessä, sekä pyrkii toiminnallaan tukemaan sarjakuvan tunnettuutta ja sen suomalaisen tuotannon näkyvyyttä. Yhdistys jakaa myös vuosittain *Vuoden sarjakuvateko* – palkinnon - jättikokoisen siveltimen- joka myönnetään henkilölle tai ryhmälle, joka on tehnyt vuoden aikana merkittävän työn tai teon sarjakuva-alan hyväksi. (Sarjakuvantekijät 2016c)

Etujärjestöllä on oma asiamies, joka neuvoo maksutta jäseniä erilaisissa laki-, tekijänoikeus- ja sopimusasioissa, jotka liittyvät sarjakuvantekijän työhön (Sarjakuvantekijät 2016a).

2.2 Kopiosto

Sarjakuvatekijät ry myöntää vuosittain käsikirjoittamiseen, piirtämiseen ja kääntämiseen *Kopiosto*- eli *Pätkä*-apurahoja, joita työskentelyn lisäksi jaetaan ja erilaisten sarjakuvahankkeiden toteuttamiseen. Kopiosto-rahoitus perustuu siihen, että Kopiosto ry perii *valokopiointikorvauksia* ja tilittää ne Kopiostoa edustaville jäsenjärjestöille. Sar-

jakuvantekijät ry on yksi näitä korvauksia vastaanottava järjestö, joka jakaa summat eteenpäin omille jäsenilleen eri projekteihin tai työskentelyyn suunnattuina apurahasummina. (Kopioisto 2016).

Kopioisto on vuonna 1978 perustettu tekijänoikeusjärjestö, joka palvelee esittävien taiteilijoiden, tekijöiden ja kustantajien etuja. Kopioisto tekee edustajajärjestöjen kanssa vuosittaisen *tekijänoikeussopimuksen*, joka oikeuttaa Kopioistoa valvomaan järjestöjen puolesta jäsenien teoksien kopioimista, sekä keräämään niistä maksettavat korvaussummat. Jäsenjärjestöjensä kautta Kopioistolla on valtakirja yli 50 000 suomalaiselta oikeudenomistajalta. Kopiointikorvauksia kerätään oppilaitoksista, yrityksistä ja julkiselta sektorilta, joissa on kopioitu suomalaisten jäsenjärjestöjen tekijöiden materiaalia eri tarkoituksiin.

(Kopioisto 2016a)

Yleisesti julkisista teoksista on lupa ottaa muutamia kopiota yksityistä käyttöä varten, muuten teosten valokopiointiin tarvitaan lupa. Oikeudenomistajat voivat halutessaan myös kieltää teostensa kopioinnin, ja kopioinnin estäneiden oikeudenomistajien lista on nähtävissä Kopioiston kotisivuilla. (Kopioisto 2016b)

Sarjakuvantekijät ry saa vuosittain Kopioistosta budjettia jaettavaksi apurahoiksi keskimäärin 40 000 euroa, mikä on pienehkö summa verrattuna yhdistyksen jäsenmäärään. Keskimääräinen kerta-apurahasumma taiteilijalle on ollut 1000 – 4000 euroa. Apurahan hakijoita on ollut vuosittain noin 70 henkilöä ja summia on myönnetty keskimäärin 20 hakijalle. (Sarjakuvantekijät 2016b).

Yhdistys perii jäsenmaksuja, joka on kuluvana vuonna 35 euroa, ja joista kertyy vuosittain noin 4 500 euroa. Osa jäsenistä on kunniajäseniä, joiden ei tarvitse maksaa jäsenmaksua. Heitä ovat esimerkiksi jo eläke-iän saavuttaneet taiteilijat tai muuten pitkällä aikavälillä sarjakuvaa tunnetuksi tehneet taiteilijat.

(Sarjakuvatekijät 2016)

2.3 Tekijänoikeuksista

Tekijänoikeus on oikeudenala, joka suojaa luovaa työtä ja sen tekijöitä. Tekijänoikeudesta säädetään tekijänoikeuslaissa ja -asetuksessa, ja ne kuuluvat immateriaali-oikeuksien eli aineettomien oikeuksien alaan. (Haapiainen-Makkonen 2016a.)

Tekijänoikeussuojaa suullisia, taiteellisia ja kirjallisia teoksia taloudellisesti ja moraalisesti. Kirjallisiin teoksiin luetaan kaunokirjallisuuden lisäksi tietokirjallisuus, asiakirjat, kartat, tietokoneohjelmat ja muut kirjallista työtä vaativat dokumentit. Tekijällä on oikeus päättää itse teostensa julkaisemisesta, käytöstä ja siitä, millaisissa yhteyksissä tekijän töitä saa käyttää. Tekijänoikeus suojaa myös lähioikeuksien haltijoita, esimerkiksi tietokannan tekijöitä, esittäviä taiteilijoita ja elokuvaohjaajia. (Haapiainen-Makkonen 2016b.)

2.4 Sanasto ry

Sanasto ry on vuonna 2005 perustettu kirjallisuuden alan tekijäjärjestö, joka edistää ja valvoo tekijöiden oikeuksia Suomessa ja ulkomailla, sekä huolehtii lainauskorvauksien maksamisesta kirjailijoille ja kääntäjille.

Korvaukset maksetaan vuosittain, ja kirjailijan on itse huolehdittava julkaisujen päivittäminen Sanaston teoslistaan (Sanasto 2016a)

Järjestöltä voi hakea lupia kirjallisuuden julkiseen käyttöön. Luvanhaun selkeyttämiseksi ja väärinkäytösten välttämiseksi Sanasto on listannut kotisivuilleen tekijänoikeudelliset periaatteet:

Julkinen esittäminen on teoksen esittämistä välittömästi läsnä olevalle yleisölle. Esitys voi tapahtua tallenteelta tai suoraan paikan päällä.

Julkista on lähes kaikki muu kuin yksityisessä perhe- tai ystäväpiirissä tapahtuva teosten käyttö. Lähtökohtaisesti tilaisuus, johon kuka tahansa voi osallistua, on julkinen. Tilaisuuden mahdollisella maksuttomuudella ole vaikutusta asiaan.

Julkinen esittäminen on teoksen suoraa esittämistä. Kirjallisen teoksen dramatisointi toiseen taidelajiin, esimerkiksi teatteriesitykseksi, on teoksen muuntelua, johon tulee hankkia erillinen lupa Sanastosta tai oikeudenomistajilta.

(Sanasto 2016b).

2.5 Kuvasto ry

Kuvasto ry on vuonna 1987 perustettu visuaalisen taiteen etujärjestö, joka on vaikuttanut myös tekijänoikeuslainsäädännön kehittymiseen Suomessa ja ulkomailla. Yhdistyksen periaate on turvata ja edistää kuvataiteen ja kuvataiteilijoiden tekijänoikeudellista asemaa yhteiskunnassa sekä helpottaa visuaalisten teosten julkista käyttöä (Kuvasto 2016).

Kuvasto tarjoaa jäsenilleen maksutonta tekijänoikeudellista neuvontaa ja huolehtii kuvankäyttöluvista ja – korvauksista sekä jälleenmyynti- ja näyttelykorvauksista. Yhdistys kokoaa tekijänoikeuskorvauksia, jotka tilitetään kuvataiteilijoille ja oikeudenhaltijoille. Toiminnan kulut katetaan Kuvaston tilityksistä vähennettävillä hallintokuluprosenteilla.

Korvaukset on hinnoiteltu eri tuotteiden osalta: painotuotteet, (kortit, julisteet ja printtimedia) ja verkkoon laitettavat kuvat sekä e-kirjat hinnoitellaan painosmäärän tai levikin mukaan. Näyttelykorvauksen hinnan muodostumiseen vaikuttavat teoslaji, gallerioissa yleisölle avoinna oleva näyttelyaika ja kokonaiskävijämäärä. Järjestö ei jaa vuosittaisia *lainauskorvausapurahoja* kuten Sanasto, vaan korvauksia oli toistaiseksi vain kertaluontoisesti haussa apurahaperiaatteella ajalla 1.12.2014–11.1.2015. Sitä saivat hakea ne taiteilijat, joiden kuvituksia tai piirtämiä sarjakuvia on kirjastojen kokoelmissa olevissa aineistoissa. (Kuvasto 2016).

2.6 Opetus- ja kulttuuriministeriö – OKM

Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee lakisääteisillä valtionosuuksilla ja -avustuksilla sekä harkinnanvaraisilla valtionavustuksilla kulttuuriin, liikuntaan, nuorisotyöhön, kou-

lutukseen ja tieteeseen liittyvien hankkeiden toteutusta. Sarjakuvantekijät ry nauttii Opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittaista toiminta-avustusta, jolla katetaan erilaisia kuluja kuten kokous-, postitus- ja matkakuluja, sekä ulkopuolisten palvelujen, esimerkiksi kotisivujen ylläpitokustannukset ja kirjanpitäjän palkkiot. Jäsenille maksetaan mahdollisuuksien mukaan matkakorvauksia sarjakuva-alan tapahtumiin ja tilaisuuksiin. Tätä avustusta on haettava joka vuosi erillisellä hakemuksella. Toiminta-avustus on ollut keskimäärin 17 000 euroa vuosittain. (OKM 2016).

3. SARJAKUVANTEKIJÄT JA TILAAJATAHOT

Sarjakuvataiteilijoiden töiden tilaajia ovat lehtijulkaisijoiden ja kirjojen kustantajien lisäksi tapahtumat, kirjastot, taidelaitokset, yritykset, päiväkodit, esi- ja peruskoulut sekä eri asteen ammattioppilaitokset ja yliopistot. Monilla sarjakuvataiteilijalla on yleensä oman alan osaamisensa lisäksi myös muun taiteen alan osaamista. Jäsenistössä on esimerkiksi muusikkoja, kielenkääntäjiä, arkkitehtejä, näyttelyarkkitehtejä, muotoilijoita, toimittajia ja kuvataiteilijoita. Moni tekee erilaisia kuvitustöitä. Suomessa harva tulee toimeen pelkästään sarjakuvia piirtämällä ja julkaisemalla. Menestyneimmät sarjakuvapiirtäjät saavat enemmän tuloja oheistuotteilla kuin itse sarjakuvilla. Esimerkiksi Helsingin Sanomat asettaa ottaessaan uuden kotimaisen sarjakuvan julkaisuunsa sarjakuvalle tietyn ajan karenssin, jolloin sitä ei saa julkaista muissa lehdissä. Tällöin lehti ostaa *ensijulkaisuoikeudet* tietyksi ajaksi. Piirtäjän ensijulkaisupalkkiot joka päivä julkaistavasta stripistä on 120–260 euroa, viikoittain julkaistavasta stripistä 300–620 euroa ja kuukausittaisesta sivusta 1200–2500 euroa. Karenssin päätyttyä sarjakuvan voi antaa sarjakuviin erikoistuneen *syndikaatin* eli jakelijan jakeluun, jolloin yhdessä lehdessä jo julkaistuja sarjoja voi alkaa julkaista muissa lehdissä. Jo julkaistujen eli syndikaattisarjojen julkaisupalkkiot eivät ole suuria, joten silloin on kannattavaa saada sama sarjakuva julkaistavaksi useaan lehteen.

3.1 Sarjakuvien jakelijoista

Suomessa yksi tunnetuin sarjakuvanjakelija on kansainvälinen Bull's Press, jonka kautta voi tilata sarjakuvien lisäksi sanaristikoita, logoja, erilaisia piirroshahmoja, ikoneja, valokuvia tai muuta kuviin liittyvää sisältöä. Myös lisensointi, tavaramerkit, toimittuksellinen sisältö ja kuvitukset liittyvät syndikaattien toimenkuvaan. (Bull's Press 2016.)

Royal Comics Syndicate on suomalainen jakelija, joka on perustettu vuonna 2005. Sen kotisivuilta löytyy myös ohjeita sopimuksen tekoon, yleisesti käytäviin sarjakuvaformaatteihin, ja piirrosten skannaukseen ja värittämiseen. Tämä syndikaatti vaatii, että jakeluun otettavat sarjakuvat on ensin julkaistu jossakin suuressa kotimaisessa lehdessä, kuten Helsingin Sanomissa tai Iltalehdessä ennen kuin ovat valmiita ottamaan sarjakuvan jakelulistalleen. (Royal Comics Syndicate 2016.)

Koska suuria sanomalehtiä tai muita julkaisuja, jotka ottavat kotimaisia sarjakuvia säännölliseen julkaisuun on vähän, ja niihin otetut sarjakuvat ovat pitkäaikaisia, ei uusilla piirtäjillä ole hyviä mahdollisuuksia päästä syndikaatin listoille. Syndikaatit eivät tee managerointia, vaan piirtäjän on itse tarjottava omaa uutta sarjakuvaansa suurille sanomalehdille.

3.2 Aikakausi ja sanomalehtien julkaisuista

Aikakauslehdet tai pienet paikallissanomalehdet tekevät usein yksittäisoikeus-sopimuksen sarjakuvasta, joka on räätälöity heidän julkaisulleen ja josta maksetaan sovittu palkkiosumma. Tällöin samaa sarjakuvaa ei julkaista muissa lehdissä, eikä sitä voi tarjota syndikaatin jakeluun.

Tekijällä on aina oikeudet omaan työhönsä siten, että sarjakuvasta voi julkaista koostealbumejakin jo lehdessä julkaistuista tai julkaisemattomista materiaalista.

Kuitenkin jotkut lehdet haluavat tehdä piirtäjän kanssa sopimuksen kaikista oikeuksista, vaikkapa tapauskohtaisesti, mutta yleensä sopimus tehdään vain lehteen liittyvistä julkaisu-oikeuksista. Kaikki oikeudet tarkoittavat sitä, että sanomalehti voi käyt-

tää sarjakuvia missä yhteydessä ja kuinka usein katsoo tarpeelliseksi sekä voi myydä sarjakuvaa eteenpäin eri tarkoituksiin, mutta se rikkoo tekijänoikeuslakia. Tekijällä on aina oikeus päättää oman sarjakuvansa käytöstä ja julkaisutavasta tapauskohtaisesti.

3.3. Kirjakustantamoista

Kirjakustantamot tekevät huomionarvoisista sarjakuvakirjoista kustannussopimuksen, jossa sovitaan tietty painosmäärä julkaistavaksi. Yleensä kustannussopimuksen yhteydessä sovitaan kirjasta maksettava ennakkopalkkio, joka vähennetään myytyjen kirjojen provisioista. Kustannussopimus tehdään aina painoksesta kerrallaan, ja mahdollisista uusintapainoksista tehdään erillinen sopimus. Monet sarjakuvataiteilijat julkaisevat kirjojaan myös omakustanteina, jolloin he maksavat painokulut ja hoitavat markkinoinnin ja kirjojen välityksen. Omakustanteisten kirjojen jakelussa on vähemmän välikäsiä, näin tekijä saa kirjasta enemmän kuin kirjakustantamon kautta. Toisaalta omakustannetekijällä ei ole ammattitaitoa aina markkinoinnissa eikä tiedottamisessa ja niistä sekä postituksesta kertyy kuluja. Kustantamot taas hoitavat markkinoinnin ja jakelun ammattimaisesti, jolloin tekijän ei tarvitse ottaa muuta kuin taiteellista vastuuta. Omakustanteita voi tarjota pieniä eriä muihinkin kuin kirjakauppoihin: pienet galleria- ja lahjatavarakaupat, tapahtumat, myyjäiset ja verkkokaupat sekä sosiaalinen media ovat hyviä markkinafoorumeita pienille omakustannepainoksille.

4. TYÖLLISTYMISTAHOJA

Muut sarjakuvantekijää työllistävät tahot kuten tapahtumat, kirjastot, taidelaitokset, yritykset, päiväkodit, esi- ja peruskoulut sekä eri asteen ammattioppilaitokset ja yliopistot tarvitsevat tekijää lähinnä sarjakuvatyöpajojen ohjaajina, luennoitsijoina ja livepiirrosesiintyjinä. Kirjailijavierailut voivat lisätä kirjojen myyntiä tai lainausmääriä kirjastoista. Sarjakuvantekijä, jolla on teoksia kirjastossa, voi ilmoittaa tietonsa *Lukukeskukseen*, joka ylläpitää sivustollaan esittelylistaa vierailevista taiteilijoista. Tekijä ilmoittaa kirjastossa olevat kirjansa *Sanasto ry:lle* maksaa vuosittain kirjailijoille ja

sarjakuvien käsikirjoittajille sekä kääntäjille korvauksia lainausmäärien mukaan. *Kuvasto* taas korvaa piirrostaiteilijoille lainauskorvauksia, ja Kuvaston korvauksia täytyy hakea vuosittain tiettynä ajankohtana.

4.1. Lukukeskus

Lukukeskus on vuonna 1972 perustettu järjestö, jonka pääperiaate on edistää lukemista ja järjestää kirjailijavierailuja. Järjestö toimii linkkinä julkisten ja yksityisten toimijoiden välillä ylläpitämällä tilaajapalvelua, josta löytyy yli 600 kirjallisuuden alan ammattilaista: sarjakuvantekijöitä, kirjailijoita ja kääntäjiä, joiden teoksia on kirjastoissa lainattavissa. Tilaajapalvelun kautta kirjastot, laitokset ja yritykset voivat tilata kirjailijoita esiintymään eri tapahtumiin tai ohjaamaan työpajoja. Lukukeskus välittää vuosittain yli 1 200 kirjailijaesiintymistä, joista 80 % on tilattu kouluille.

(Lukukeskus, 2016)

Lukukeskuksella on sovitut hinnat eripituisille ja tyyppisille esityksille sekä työpajaohjauksille. Tilaaja maksaa lukukeskuksen kautta sovitun palkkion josta lukukeskus maksaa esiintyjälle palkkiohinnaston mukaan. Itse olen työllistynyt vuosina 2012 – 2013 juuri lukukeskuksen kautta keikkaluontoisesti kirjastoilla ja kouluilla. Lukukeskuksen kautta tulleet yhteydet ja verkostot ovat edesauttaneet myös suoraan kontaktiin kulttuurilaitoksiin. (Lukukeskus, 2015)

5 SARJAKUVAN HISTORIAA

Selventääkseni sarjakuvan merkitystä nykyisin kirjastoissa ja taidelaitoksissa hyväksyttäväksi omaksi kirjallisuuden- ja kuvataiteenalakseen, kerron hieman sarjakuvamaisen kuvakerronnan varhaishistoriasta. Sitä kautta se on aikojen kuluessa muodostunut nykymuotoiseksi propaganda- ja käyttötaiteeksi, ja siitä vielä omaksi taide-
muodokseen. Sarjakuvaa voi nykyaikana käsitellä vaikkapa pop-taiteena, yhtenä ku-

vakerrontamuotona, eri sarjakuvagenreihin luokiteltavina taideteoksina tai kaunokirjallisuuden alana.

5.1 Hautamaalauksista elokuviksi

Sarjakuvamaista kerrontaa löytyy ihmiskunnan esihistoriasta aina kalliomaalauksista Egyptiläisiin hautakirjoituksiin saakka. Myös varhaiskeskiaikaiset Keski-Euroopassa kirjontatyönä tehdyt seinävaatteet edustavat sarjakuvamaista kerrontaa. Kuuluisin näistä on 74 metriä pitkä, pellavakankainen Bayex'n seinävaate, mikä on piispa Odon teettämä pistokirjontana toteutettu tekstiilityö. Siinä kerrotaan kuvin ja tekstein aikavälillä 1064 -1066 Englannin ja Ranskan historian tapahtumista kuten Englannin valloituksesta sekä Hastingsin taistelusta. Seinävaatteessa esitetään selkeästi ajan tapoja ja henkilöitä, sekä muita ajan ilmiöitä, joista yksi huomattavimmista on tuolloin taivaalla nähty Halley'n komeetta. (Kaukoranta, Kemppinen, 26 – 29)

Halley'n komeetta oikealla yläkulmassa. Kuva: The Bayeux Tapestry.

Suomessa katolisen ajan (noin. 1200 – 1500) kirkkomaalaukset ovat hyvin sarjakuvamaisia, koska haluttiin lukutaidottomalle kansalle kertoa siten raamatun tapahtumia. Kuvakerronnan tueksi oli kirjoitettu kuitenkin muutama lause selkeyttämään tarinaa niille, jotka osasivat jonkin verran lukea. Tämä kerrontatapa aloitti puhekuplien

käytön: kirkkomaalauksessa olevan hahmon suusta lähti viirimäinen kehys, jonka sisään lause oli kirjoitettu. Näin haluttiin erottaa asian lausuja muista hahmoista. (Kaukoranta, Kemppinen 30, 32)

Kirjapainon keksimiseen saakka munkit jäljensivät pyhiä tekstejä ja koristivat omaksi ilokseen sivuja erilaisin, usein humoristisin piirroksin, joissa henkilö lausui jonkin asian siten, että puhe oli rajattu viirimäisellä kehyksellä. Munkit käyttivät myös erilaisia symboleita, kuten kättä jonka etusormi osoitti tärkeään kohtaan tekstissä tai lauseen jatkumista seuraavalla sivulla. Vastaavia symboleita käytettiin varsinkin 1800-luvulla sen ajan lehtimainonnassa ja myöhemmin varsinaisesti sarjakuvissa. (Kaukoranta-Kemppinen, 31).

Sarjakuva on painotuotteena ja omana taiteenalanaan varsin nuori: vuonna 1895 alettiin julkaista amerikkalaisessa Word-lehdessä Richard Felton Outcaultin piirtämää The Yellow Kid (Keltainen poika) -sarjakuvaa, joka oli satiiri sen ajan ilmiöistä, ja jonka katsotaan olevan ensimmäinen nykymuotoinen sanomalehtisarjakuva. (Kaukoranta-Kemppinen, 32, 37).

Yellow Kid. Kuva: Comicvine 2016.

Ensimmäinen suomalainen sarjakuvakirja, *Professori Itikaisen tutkimusretki*, piirtänyt ja käsikirjoittanut Ilmari Vainio, julkaistiin vuonna 1911. Tätä sarjakuvaa julkaistiin vain pilalehdissä ja sarjasta koottiin myös albumi (WSOY, 1911) ja siitä lasketaan alkaneeksi suomalaisen sarjakuvan virallinen historia. Aluksi sarjakuvan katsottiin olevan käyttötaidetta, joten se ei saanut samanlaista arvostusta kuin muu esittävä

taide tai kirjallisuus. Monet taiteilijat piirsivät pilasarjoja sivutyönään, eivätkä oletta-
neetkaan sen olevan muuta kuin ylimääräinen tulonlähde.

Ensimmäinen suomalainen sarjakuva-albumi julkaistiin 1911, WSOY. Kuva: Banana press Oy 2016.

Suomalaiseen päivittäisesti julkaistaviin sanomalehtiin sarjakuvat tulivat hieman myöhemmin, vasta vuonna 1925 alettiin julkaista kotimaista Ola Fogelbergin luomaa Pekka Puupää – sarjakuvaa, joka saavutti niin laajaa suosiota, että siitä tehtiin 1950-luvulla useita elokuvia. (YLE 2011)

Uusi Suomi julkaisi vuosina 1929 -1991 Vihtori ja Klaara – sarjakuvaa, josta näytelmäkirjailija Tatu Pekkarinen alkoi kirjoittaa aiheeseen pohjautuvia näytelmiä 1930-luvun alussa. Yleisömenestystä saavuttaneista näytelmistä Teuvo Tulio muokkasi ja ohjasi yhteensä neljä elokuvaa, joissa pääosia esittivät Eino Jurkka ja Vera Piponius. (Kaukoranta-Kemppinen, 51, 59)

Vihtori ja Klaara – sarjakuva sekä elokuvasovitus. Kuvat: Kirkko ja kaupunki 2007 ja Elonet 2013.

Vuonna 1971 perustettu sarjakuvaharrastajien luotsaama Suomen sarjakuvaseura jakaa vuosittain ansioituneeksi katsomalleen taiteilijalle Puupäähattu-palkinnon, joka on Pekka Puupää – hahmon päähine kukkakoristeineen. Ensimmäinen Puupäähattu-tunnus luovutettiin Ola Fogelbergin työn jatkajalla Toto Kailalle vuonna 1972. Muita tunnettuja tunnustuksen saajia on Asmo Alho Kieku ja Kaiku – sarjakuvastaan vuonna 1975 sekä Kari Suomalainen 1984. 2000-luvulla tunnustuksia ovat saaneet paljolti myös tuntemattomammat marginaalitekijät. (Suomen sarjakuvaseura 2016).

Pekka Puupää – sarjakuvahahmo. Esa Pakarinen esitti hahmoa elokuviissa. Kuvat: Eurocomics 2011 ja Elonet 2013.

Toisen maailmansodan jälkeen alkoi varsinaisesti amerikkalaisten sarjakuvien julkaiseminen Suomessa, ensin sanomalehdissä, sekä suosituimpia sarjakuvia lehtinä ku-

ten Aku Ankka ja 1960-luvulta lähtien myös kovakantisina sarjakuva-albumeina, joista Tintti-sarjakuva oli ensimmäisten julkaisujen joukossa. (Kaukoranta, Kempainen 97-101, 117-123)

1970–80 luku oli tuontisarjakuvien kulta-aikaa Suomessa: silloin ilmestyi pehmeäkantisina albumeina ranskalaiset Asterix- ja Lucky Luke- sarjakuvat, sekä Tintti-sarjakuvat uusintapainoksina. (Kaukoranta-Kempainen 127, 145,149)

Non stop, Ruutu ja Zoom – lehdet julkaisivat 1970-luvulla laajasti erilaisia ulkomaisia sarjakuvia jatkosarjoina, joista sitten eri kustantamot julkaisivat albumeja. Yllämainittujen lehtien ansiosta monet uudet ranskalaiset sarjakuvat tulivat tutuiksi Suomessa. Näitä olivat yhä viime aikoinakin albumeina julkaistut Niilo Pielinen, Piko & Fantasio, Strumffit, Natasha ja Corto Maltese sekä Laureline ja Valerian. (Eurocomics info, 2016)

Monista ranskalaisista sarjakuvista, kuten Asterix, Tintti, Strumffit ja Lucky Luke on tehty elokuvia – animaatioita tai ”oikeita” elokuvia, jonka kautta hahmot ovat tulleet tutuiksi myös yleisölle, joka ei ole muutoin perehtynyt sarjakuviin. Tällä hetkellä tekeillä on Laureline ja Valerian – elokuva, joita hahmoja ei ole aiemmin nähty valkokankaalla.

Sarjakuvan siirtyminen elokuvateollisuuteen tapahtui siten, että 1930–40-luvuilla tehtiin supersankareista kuunnelmia, joista hahmot siirtyivät luontevasti elokuvaan, esimerkiksi amerikkalainen Superman (Suom. Teräsmies) ja Phantom (suom. Musta-naamio) esiintyivät ns. Movie Serial – sarjoissa, 20 minuutin pituisissa lyhytelokuvissa, joita näytettiin jatkosarjoina elokuvateattereissa. Television aikakaudella jatkosarjoja esitettiin viikoittain ja 1960-luvulla nousi suosioon camp-hengessä tehty Batman tv-sarja, joka sai vaikutteita saman ajan Batman-piirtäjän Carmine Infantinon piirroksista. (Kaukoranta-Kempainen 225).

Nykyään lyhytelokuvat ovat muuttuneet isolla budjetilla tehdyiksi vakaviksikin elokuvaspektaakkeleiksi, joiden ensi-ilta on aina suuri tapaus ympäri maailmaa.

Näin sarjakuva liittyy läheisesti elokuvaan, tähän toiseen suhteellisen nuoreen taiteenalaan, jonka historian katsotaan alkaneen vuonna 1896. Nykymuotoinen sarja-

kuva on syntynyt samaan aikaan kuin elokuva ja musiikin äänitysteollisuus, ja ne palvelevat edelleen eri formaateissa nopeasti muuttuvan yhteiskunnan tarpeita. (Kaukoranta-Kemppinen 19)

Sarjakuvaa voi syntyä myös muiden alojen oheismateriaalina, kuten tietokonepeleistä, joista hyvänä esimerkkinä Angry Birds – pelit, tuotteet ja sarjakuvat. Yleensä suunta on ollut se, että ensin julkaistaan sarjakuvaa säännöllisesti julkaistavassa lehdessä ja julkaistuista kootaan kirja. Oheistuotteet – tavarat, tekstiilit ja muu tuoteistus- tulee vasta sarjakuvan saatua tunnettavuutta nimenomaan sarjakuvaformaattissa. Oheismateriaalien jälkeen voi syntyä vielä näytelmiä, joista kotimaisena nykypäivän esimerkkinä Viivi ja Wagner, sekä elokuvia, joista esimerkkinä 1950-luvun Pekka Puupää – filmit. Angry Birdsissä sarjakuva on vain yksi tuote muiden joukossa, sillä alun perin pääartikkelina olevien pelien jälkeen maailmalla on saanut laajasti näkyvyyttä nimenomaan hahmoista tehty elokuva.

Esimerkkinä käytetyistä sarjakuvan historian menestystarinoista huolimatta monet suomalaisista sarjakuvantekijöistä toimivat pienimuotoisesti, eikä heillä ole yleensä mahdollista tuotteistaa laajasti omaa taiteellista työtään. Kotimainen sarjakuvataiteilija toimii yleensä oman osaamisensa indie-tuottajana.

6 MIKÄ ON INDIE-TUOTTAJA?

Tutkija Katri Halonen jakaa tuottajatyypit viiteen eri ryhmään:

1. Taiteilijan assistentti
2. Meditaattori
3. Indie-tuottaja
4. Tuotantoassistentti
5. Kaksoisagentti

Taiteilijan assistentti on nimensä mukaan yhden tekijän tuottaja, joka toimii rajatulla alueella, ja joka keskittyy ensisijaisesti taiteilijan taiteellisiin päämääriin.

Meditaattori hyväksyy taiteellisten päämäärien lisäksi myös taloudelliset mahdollisuudet ja toimii sen mukaan. *Indie-tuottaja* toimii usein freelancer- tai yrityspohjalta, ja tuottaa omaa osaamistaan taiteellisten mutta usein tarkoituksellisesti taloudellisten päämäärien takia. *Tuotantoassistentti* on avustajan roolissa taiteellisten johtajan organisointiyössä. *Kaksoisagentti* työskentelee projektijohtajana kaupallisilla aloilla yritysten välisissä tuotannoissa. (Halonen 2011, 63)

Indie-nimitys tulee siitä, että heitä tunnetaan lähinnä pienyrityksistä riippumattomien (*independent*) levy-yhtiöiden tai musiikin tuotantotalojen palkkalistoilta sekä produktiokohtaisesti tuotantotiimeissä työskentelevinä freelancer-tuottajina. (Halonen 2011, 63–69.)

Halosen mainitsema esimerkki indie-tuottajista koskee erityisesti levy-yhtiöiden signeeraamia muusikkoja, mutta indie-tuottajina on paljon muitakin taiteilijoita. Esittävien taiteiden aloilla, kuten sarjakuvataide, Indie-tuottaja on yleensä yksittäinen tekijä, joka tuottaa yleensä vain omaa taiteellista osaamistaan pieniin projekteihin tai suurten tapahtumien tai instanssien osa-alueille. Hän voi tuottaa pieniä projekteja tapahtumien lisäksi oppilaitoksiin, museoille, kirjastoille tai muihin laitoksiin. Indie-tuottaja voi tehdä yhtä aikaa monia pieniä projekteja. Hän voi olla freelancer, yrittäjätaustainen, toimia palkansaajan verokortilla tai olla osakkaana yrityksessä tai osuuskunnan jäsen. Hän on riippuvainen pienienkin töiden tilauksista ja erilaisista apurahoista.

6.1. Indie-tuottaja yrittäjänä

Indie-tuottaja voi sanoa *mikroyrittäjäksi*, joka yleensä pystyy työllistämään vain itsensä, ja hän usein ns. pakkoyrittäjä, jolla ei ole ollut mahdollisuutta työllistyä pienissä projektissa ilman yritystunnusta ja sitä kautta oikeutta laskuttaa töistään. Töiden tilaajat kokevat helpommaksi tehdä yksittäisiltä tekijöiltä tilauksia, jos palkkio hoituu laskutuksen kautta, koska tilaukset ovat pääasiallisesti pienimuotoisia ja lyhytaikaisia projekteja. Tämä aiheuttaa sen, että taiteilija jää tarvittaessa ilman työttömyysturvaa, koska nykylainsäädännön mukaan yritysrisikkiin ei liity työttömyysturvaetu. Ammatinharjoittaja voi kuitenkin liittyä yrittäjien työttömyyskassaan, joita ovat ammatinharjoittajien ja yrittäjien työttömyyskassa AYT ja Suomen yrittäjien työttömyyskassa SYT, tällöin hänellä on oikeus työttömyysturvaan.

Työnantajalle työntekijöiden ryhtyminen yrittäjäksi on varsin kannattavaa. Tällöin palveluita voidaan ostaa vain tarvittaessa ja toiminnan riski siirtyy yrittäjäksi ryhtyvälle. Työnantaja saa toimintaansa kaivattua kustannustehokkuutta säästäen työnantajamaksut ja sairaus- ja loma-ajan palkat.

(Laskutapalkka 2014a)

Tilastokeskuksen määritelmän mukaan *mikroyritys* on yritys, joka työllistää 1-9 työntekijää. *Pieni yritys* työllistää 10–49 henkilöä ja *Pk-yritys* eli pieni tai keskisuuri yritys työllistää 50–249 työntekijää. (Yrityssuomi 2016)

Mikroyrittäjä voi olla itsenäinen ammatinharjoittaja, joka eroaa toiminimestä siten, että toiminimi on yritysmuoto, jota itsenäisen ammatinharjoittajan eli yksityisen elinkeinoharjoittajan ei tarvitse olla. Ammatinharjoittaja myy omaa osaamistaan ja eroaa liikkeenharjoittajasta siten, että viimeksi mainittu on nimenomaan elinkeinotoiminnan harjoittaja. Verottaja kuitenkin katsoo ammattiharjoittajan ja liikkeenharjoittajan elinkeinoharjoittajiksi joilla on kirjanpitovelvollisuus. (Sumi 2016)

Kuka tahansa yksittäinen henkilö voi aloittaa itsenäisenä ammatinharjoittajana, eli ns. luonnollisena henkilönä, ja silloin on tehtävä asiasta ilmoitus ennen toiminnan aloittamista Patentti- ja rekisterihallinnon ja Verohallinnon yhteiseen tietokantaan eli *Yritys- ja yhteisötietojärjestelmään* (YTJ). (Patentti- ja rekisterihallitus, 2016)

6.2 Kevytyrittäjäyys

Monille sarjakuvataiteilijoille erilaiset yritysmuodot ovat uusi ja vaikeasti hahmotettava asia, koska vero- tai työvoimatoimistoista saatava informaatio siitä, mikä yritysmuoto sopii omaa osaamistaan myyvälle henkilölle on vaihtelevaa. Tämä johtuu siitä, että omaa osaamistaan myyvän taiteilijan rooli katsotaan vielä nykyäänkin pääasiallisesti

liikkeenharjoittajan rooliksi, ja siksi taiteilija saattaa perustaa toiminimen, koska katsoo yksityisen ammatinharjoittavan olevan liikkeenharjoittajan roolissa.

Sarjakuvataiteilija, joka toimii indie-tuottajana myyden omaa osaamistaan, luoden erilaisia projekteja eri tilaajille tai tehden kausiluonteisia töitä, kannattaisikin toimia *kevytyrittäjänä*, jolle on luotu mahdollisuuksia laskuttaa töistään erilaisten laskutuspalveluiden kautta ilman, että tarvitsee perustaa mitään yritysmuotoa. Lainsäädäntö ei tunne yksityiselle henkilölle palkkionmaksumahdollisuutta muutoin kuin palkkasuhteen tai yrittäjyyden kautta. Siksi on luotu erilaisia laskutuspalveluita, jotka toimivat laskuttajina (Laskutapalkka 2016b), ja niiden kautta yksityishenkilö voi laskuttaa omaa osaamistaan projekti- tai kausiluonteisesti. Vuonna 2016 tämä on vielä mahdollista, mutta kuluvana vuonna hallitus harkitsee tähän asiaan lainsäädännön muutoksia luokittelemalla laskutuspalveluiden käytön laskuttajalle yritystoiminnaksi, jolloin se tekee hankalaksi lyhytaikaistenkin projektitöiden laskuttamisen ja sitä kautta työllistymisen.

7 AINEISTONKERUU SARJAKUVANTEKIJÖILTÄ

Yhdistyksen jäseniltä kerättiin kaksi erillistä mielipidekyselyä webropol-verkkokyselyllä. Ensimmäinen kysely koski pääosin yhdistyksen tiedottamista ja apurahojen jakelua:

<https://www.webpolsurveys.com/S/EEE4D7B34A04D4F2.par>

Toinen kysely oli ammattikysely, jossa haluttiin taustoittaa jäsenien koulutusta. Lisäkoulutustarvetta ja yritysmuotoja, sekä kanavia, joista he parhaiten ovat saaneet tietoa ammatin harjoittamiseen liittyvistä asioista:

<https://www.webpolsurveys.com/S/C0B36796FC2CDA16.par>

Mielestäni verkkokyselyt ovat nopein tapa tavoittaa eri puolilla Suomea asuvia yhdistyksen jäseniä, ja kyselypalkinnoiksi luvatut kirjat olivat mukava kiitos vastaamisen vaivannäöstä.

7.1 Mieliäpidetkysely tiedottamisesta

Syyskuussa 2014 suunnittelimme Sarjakuvantekijät ry:n hallituksen kokouksessa keinoja yhdistyksen tiedotuksen kehittämiseen. Jäseniltä oli tullut valituksia eniten siitä, että yhdistyksen kotisivut ovat vanhahkot, eikä sinne päivitettä viikoittain asiaa.

Yhdistyksen pääperiaate on ollut tiedottamisessa se, että sivuille lisätään asiaa tarpeen mukaan, eikä sen ole tarkoitus olla keskustelufoorumi eikä päiväkirjablogi.

Facebookissa on yhdistyksen oma tiedotus- ja keskustelusivusto, sekä jäsenten omille uutisille oma ilmoitus- ja keskustelufoorumi. Katsoimme, että näiden lisäksi ei ole tarpeellista kuormittaa kotisivuja kommentointimahdollisuuksilla. Kotisivuilla on yhdistyksen sähköposti- ja muut yhteystiedot, jonne voi laittaa viestejä, toiveita ja jäsenhakemuksia.

Kotisivut päätettiin uusia ja siirtää blogipohjalle, koska sitä olisi helpompi päivittää, sivut olisivat kevyemmät käyttää ja vanhan alustan palveluntarjoajan tekniikka alkoi olla jäljessä tämän päivän vaatimuksia. Kotisivu-uudistuksen käytännön toteuttajaksi pyysimme kulttuurituotanto-opiskelijan (Humanistinen ammattikorkeakoulu, Turku) Samuli Koivulahden, joka hoiti asian palkallisena työharjoitteluna tammikuussa 2015.

Kotisivu-uudistuksen jälkeen halusimme tarkentaa jäsenistön toiveita yhdistyksen toiminnan ja tiedotuksen parantamiseksi. Tämän takia keväällä 2015 laadimme kahdeksan kysymystä webropol-verkkokyselyä varten sekä vapaan kentän, johon voi esittää toiveita ja palautetta. Kysely lähetettiin huhtikuussa 2015 ja vastausaikaa oli 30.5.2015 saakka. Kysely lähetettiin verkkokyselynä 110 jäsenelle ja siihen vastasi 40 jäsentä. Kyselyyn vastanneiden kesken oli tarkoitus arpoa sarjakuvakirjapalkintoja, joita yhdistys oli pyytänyt tätä tarkoitusta vasten lahjoituksina eri sarjakuvakustantajilta. Olimme yllättyneitä siitä, että kustantajat olivat kiinnostuneita kyselystä ja lähettivät kirjoja paljon enemmän kuin olimme pyytäneet. Näin ollen kirjoja ei tarvinnut arpoa, vaan kaikille vastanneille voitiin palkintokirja lähettää.

Kyselyn tulokset henkilömäärittäin. Tuloskaavakkeessa on korostettu vastaajien mielestä tärkeimmät toiveet:

1. Sarjakuvantekijöiden toiminnassa pidän tärkeänä: yhdistyksen omia apurahoja	33
1. Sarjakuvantekijöiden toiminnassa pidän tärkeänä: tiedotusta alan asioista jäsenistölle	34
1. Sarjakuvantekijöiden toiminnassa pidän tärkeänä: tiedotusta sarjakuvasta medialle, kirjastoille, kustantajille ja kirjakaupoille	26
1. Sarjakuvantekijöiden toiminnassa pidän tärkeänä: näkyvää osallistumista alan tapahtumissa	13
1. Sarjakuvantekijöiden toiminnassa pidän tärkeänä: virkistystoimintaa esim. tekijätapaamisten, työhuone- ja kustantamovierailujen muodossa	6
2. Yhdistyksen taholta järjestettävissä luennoissa voisi käsitellä: sarjakuvien tekemistä esim. esittelemällä eri tekijöiden tekotapoja	16
2. Yhdistyksen taholta järjestettävissä luennoissa voisi käsitellä: sarjakuvan digitaalista julkaisemista	14
2. Yhdistyksen taholta järjestettävissä luennoissa voisi käsitellä: ammatillisia julkaisuja	12
2. Yhdistyksen taholta järjestettävissä luennoissa voisi käsitellä: sopimusasioita	26
2. Yhdistyksen taholta järjestettävissä luennoissa voisi käsitellä: tekijänoikeuksia	25
3. Tekijänoikeuksien osalta pidän tärkeänä: tekijänoikeusasioiden tiedottamista jäsenille	34
3. Tekijänoikeuksien osalta pidän tärkeänä: tekijänoikeusasioiden tiedottamista medialle	20
3. Tekijänoikeuksien osalta pidän tärkeänä: yhdistyksen asiantuntija-apua tekijänoikeusongelmissa	32
4. Pätäkä-apurahoja voisi jakaa: suurempina kohdesummina	5
4. Pätäkä-apurahoja voisi jakaa: pienempinä summina useammalle tekijälle	1
4. Pätäkä-apurahoja voisi jakaa: samoin jako-osuuksin kuin tähänkin asti	34
5. Pidän erityisesti tärkeänä yhdistyksen taholta yhteydenpitoa: mediaan	23
5. Pidän erityisesti tärkeänä yhdistyksen taholta yhteydenpitoa: kustantajiin	11
5. Pidän erityisesti tärkeänä yhdistyksen taholta yhteydenpitoa: kirjastoihin	18
5. Pidän erityisesti tärkeänä yhdistyksen taholta yhteydenpitoa: kirjakauppoihin	15
5. Pidän erityisesti tärkeänä yhdistyksen taholta yhteydenpitoa: kulttuurialan päättäjiin	31
5. Pidän erityisesti tärkeänä yhdistyksen taholta yhteydenpitoa: riittää kun yhteydenpito toimii jäsenistölle	6
6. Haluan itse tiedotusta ensisijaisesti: yhdistyksen omasta toiminnasta	16
6. Haluan itse tiedotusta ensisijaisesti: sarjakuva-alan muista mahdollisuuksista: apurahat, julkaisupaikat, kilpailut ja näyttelyhaut	37
6. Haluan itse tiedotusta ensisijaisesti: sarjakuva-alan yleisistä asioista kuten tapahtumat ja näyttelyt	15
6. Haluan itse tiedotusta ensisijaisesti: ulkomaisista alan merkittävistä tapahtumista ja ilmiöistä	10
7. Haluan yhdistyksen tiedotteet: tavallisen postin kautta	4
7. Haluan yhdistyksen tiedotteet: sähköpostitse	31
7. Haluan yhdistyksen tiedotteet: Sarjakuvantekijöiden kotisivun kautta	9
7. Haluan yhdistyksen tiedotteet: sosiaalisten medioiden (mm.Facebook) kautta	13
7. Haluan yhdistyksen tiedotteet: kaikkia mahdollisia väyliä pitkin	9
8. Yhdistyksen kotisivut voisivat myös: tiedottaa yhdistyksen yleisestä toiminnasta	23
8. Yhdistyksen kotisivut voisivat myös: tarjota alan yleistä ammatillista tietoa	29
8. Yhdistyksen kotisivut voisivat myös: kartoittaa yhdistyksen historiaa	9

Vastauksista tulivat selkeästi esiin seuraavat asiat:

Yhdistyksen toiminnassa pidettiin tärkeimpänä tiedottamista sarjakuva-alan muista mahdollisuuksista: apurahat, julkaisupaikat, kilpailut ja näyttelyt. 37/40.

Toiseksi tärkeimpiä olivat tiedotukset alan asioista jäsenille, tekijänoikeusasioiden infoaminen jäsenille sekä pitää apurahojen jakosummat vastaavina kuin ennenkin. kaikkii näihin oli vastaajaosuus 34/40

Kolmanneksi tärkeimmäksi nähtiin yhdistyksen antama asiantuntija-tekijänoikeuksiin liittyvissä ongelmissa, 32/40.

Muita huomioitavia toiveita oli se, että yhdistys pitäisi yhteyttä kulttuurialan päättäjiin ja mediaan, kotisivuilla olisi yleistä ammatillista opastusta. Myös erillisiä luentoja toivottiin järjestettäväksi tekijänoikeus- ja sopimusasioista. Jäsenkirjeet ja muut tiedotukset haluttiin edelleen mieluiten suoraan sähköpostitse.

Vapaasti kommentoitavaan kenttään oli tullut 11 vastausta. Erityisesti kiitosta tuli apurahatoiminnasta, pyydettiin joitakin toiveita ammattitaidon kehittämisestä erilaisin kurssein, esim. käsikirjoituskoulutusta. Myös yhdistyksen taholta toivottiin työterveysasioista tiedottamista, yhteistä virkistystoimintaa, vuosittaisia yhteysnäyttelyitä, sekä oma nettikeskustelufoorumi facebook-ryhmän lisäksi.

7.2 Toimenpiteitä kyselyvastausten perusteella

Yhdistyksen hallituksen kokouksessa 17.9.2015 käytiin tekemäni vastauskooste läpi ja todettiin, että jäsenet ovat pääasiallisesti tyytyväisiä apurahojen jako-osuuksiin ja alan ammattiasioiden tiedottamiseen. Mediaan yhdistys on ollut yhteyksissä vain yhdistyksen omien uutisten takia, ja se pidetään jatkossa vastaavana, koska jäsenien omien julkaisujen ja muun taiteellisen työn informoiminen medialle ei ole yhdistyksen vastuulla, vaan tekijän on hoidettava omien töidensä mediatiedotus itse tai muuta kautta. Päätettiin myös, että kotisivuja päivitetään useammin varsinkin apurahoista tiedottamisen osalta, ja että näitä tiedotteita päivitetään yhdistyksen facebook-sivuille, jossa voi myös käydä asioista keskustelua. Kotisivuja ei edelleenkään halut-

tu keskustelufoorumiksi, ainoastaan vain tiedotuskanavaksi, koska varsinaiset uutiset jäisivät helposti muun keskustelun alle. Sarjakuva-alan harrastajilla on myös oma Kvaak-keskusteluportaali, jossa on oma ketju sarjakuvantekijöiden yhdistyksen toiminnasta, ja sinne linkitetään kotisivun linkki aina uutisia päivitettäessä ja sitä kautta voi myös kysellä yhdistyksen toiminnasta.

7.3. Sarjakuvantekijöiden ammattikysely

Elokuussa 2016 julkaistiin sarjakuva-alalla toimiville henkilöille avoin verkkokysely yhdistyksen kotisivuilla (www.sarjakuvantekijat.fi), facebook-sivuilla sekä sarjakuva-alan harrastajien Kvaak-keskustelufoorumilla ja kyselylinkki lähetettiin myös maapostitse vuosikirjeessä.

Kyselyllä haluttiin tavoittaa muitakin sarjakuva-alalla tavalla tai toisella toimivia kuin yhdistyksen jäseniä ja sillä kartoitettiin vastaajien yrittäjyyttä, oman osaamisen/projektien rahoitus- ja markkinointitilannetta sekä työllistymismahdollisuuksia ja -kanavia.

Kyselyn tuloksia, kyselyyn vastasi 46 jäsentä:

	Kaikki
1. 1. Työnkuva, osaamisalueesi. Oletko pääasiallisesti: Piirtäjä	5
1. 1. Työnkuva, osaamisalueesi. Oletko pääasiallisesti: Käsikirjoittaja	4
1. 1. Työnkuva, osaamisalueesi. Oletko pääasiallisesti: Piirtäjä ja käsikirjoittaja	30
1. 1. Työnkuva, osaamisalueesi. Oletko pääasiallisesti: Toimittaja/kustantaja	2
1. 1. Työnkuva, osaamisalueesi. Oletko pääasiallisesti: Sarjakuva-alan sekatyöläinen	5
3. Muu osaamisalueesi sarjakuvan puitteissa (valitse mielestäsi tärkein): Opetustyöt (kurssit, työpajat)	16
3. Muu osaamisalueesi sarjakuvan puitteissa (valitse mielestäsi tärkein): Livepiirtäminen (esitykset, karikatyyrit)	3
3. Muu osaamisalueesi sarjakuvan puitteissa (valitse mielestäsi tärkein): Haastattelut	2

	Kaikki
3. Muu osaamisalueesi sarjakuvan puitteissa (valitse mielestäsi tärkein): Näytelyt (esittävä taide)	5
3. Muu osaamisalueesi sarjakuvan puitteissa (valitse mielestäsi tärkein): Luennot/esitelmät	6
3. Muu osaamisalueesi sarjakuvan puitteissa (valitse mielestäsi tärkein): Kirjallinen työ (tietokirjat, tutkimustyö)	4
5. 2. Yrittäjyys/palkkasuhde. Oletko: Palkansaaja	7
5. 2. Yrittäjyys/palkkasuhde. Oletko: Freelancer	18
5. 2. Yrittäjyys/palkkasuhde. Oletko: Osuuskunnan jäsen	7
5. 2. Yrittäjyys/palkkasuhde. Oletko: Toiminimi (ammatin- tai liikkeenharjoittaja)	6
5. 2. Yrittäjyys/palkkasuhde. Oletko: Osakeyhtiön osakas	4
5. 2. Yrittäjyys/palkkasuhde. Oletko: Käytän laskutuspalvelua	2
7. Jos olet yrittäjä, mitä kautta sait ohjeita yritysmuutosi valitsemiseen: Verotoimistosta	5
7. Jos olet yrittäjä, mitä kautta sait ohjeita yritysmuutosi valitsemiseen: Työ- ja elinkeinopalvelun kautta	3
7. Jos olet yrittäjä, mitä kautta sait ohjeita yritysmuutosi valitsemiseen: Tuttavilta tai muilta saman alan toimijoilta	11
7. Jos olet yrittäjä, mitä kautta sait ohjeita yritysmuutosi valitsemiseen: Muilta järjestöiltä, seuroilta tai yhdistyksiltä	1
7. Jos olet yrittäjä, mitä kautta sait ohjeita yritysmuutosi valitsemiseen: Muualta somesta: facebook/twitter/instagram/linkedin	1
9. Katsotko olevasi ”pakkoyrittäjä”, eli et olisi saanut työsopimuksia/tilauksia ilman yritystunnusta?: Kyllä	7
9. Katsotko olevasi ”pakkoyrittäjä”, eli et olisi saanut työsopimuksia/tilauksia ilman yritystunnusta?: En	22
9. Katsotko olevasi ”pakkoyrittäjä”, eli et olisi saanut työsopimuksia/tilauksia ilman yritystunnusta?: En osaa sanoa	8
11. 3. Muu taiteellinen työ. Teetkö muihin taiteenaloihin kuin sarjakuvaan liittyviä projekteja?: Kyllä	33
11. 3. Muu taiteellinen työ. Teetkö muihin taiteenaloihin kuin sarjakuvaan liittyviä projekteja?: En	9
11. 3. Muu taiteellinen työ. Teetkö muihin taiteenaloihin kuin sarjakuvaan liittyviä projekteja?: En osaa sanoa	3
13. 4. Markkinointi Onko oman osaamisen markkinoiminen hankalaa?: Kyllä	27
13. 4. Markkinointi Onko oman osaamisen markkinoiminen hankalaa?: Ei	13
13. 4. Markkinointi Onko oman osaamisen markkinoiminen hankalaa?: En osaa sanoa	5
14. Käyttäisitkö sarjakuviesi/oman osaamisesi markkinoimiseen agenttipalveluita?: Kyllä	24
14. Käyttäisitkö sarjakuviesi/oman osaamisesi markkinoimiseen agenttipalve-	13

	Kaikki
luita?: En	
14. Käyttäisitkö sarjakuviesi/oman osaamisesi markkinointiin, verkostoitumiseen tai työtilaisuuksien löytämiseen?: En osaa sanoa	9
16. Haluaisitko ulkopuolista apua oman osaamisesi markkinointiin, verkostoitumiseen tai työtilaisuuksien löytämiseen?: Kyllä	31
16. Haluaisitko ulkopuolista apua oman osaamisesi markkinointiin, verkostoitumiseen tai työtilaisuuksien löytämiseen?: En	6
16. Haluaisitko ulkopuolista apua oman osaamisesi markkinointiin, verkostoitumiseen tai työtilaisuuksien löytämiseen?: En osaa sanoa	9
17. 5. Rahoitus. Miten olet parhaiten rahoittanut omia taiteellisia projektejasi?: Apurahat	19
17. 5. Rahoitus. Miten olet parhaiten rahoittanut omia taiteellisia projektejasi?: Oma rahoitus	15
17. 5. Rahoitus. Miten olet parhaiten rahoittanut omia taiteellisia projektejasi?: Ansiotulot	11
17. 5. Rahoitus. Miten olet parhaiten rahoittanut omia taiteellisia projektejasi?: Tilaaajan rahoitus	1
19. Mistä olet saanut parhaiten tietoa apurahoista tai muista rahoitusmahdollisuuksista?: Sarjakuvantekijät ry:n kautta	19
19. Mistä olet saanut parhaiten tietoa apurahoista tai muista rahoitusmahdollisuuksista?: Oman alueesi sarjakuvaseuralta/keskukselta	1
19. Mistä olet saanut parhaiten tietoa apurahoista tai muista rahoitusmahdollisuuksista?: Muilta järjestöiltä, seuroilta tai yhdistyksiltä	2
19. Mistä olet saanut parhaiten tietoa apurahoista tai muista rahoitusmahdollisuuksista?: Eri rahoitustahojen kotisivuilta	15
19. Mistä olet saanut parhaiten tietoa apurahoista tai muista rahoitusmahdollisuuksista?: Keskustelufoorumeilta	4
19. Mistä olet saanut parhaiten tietoa apurahoista tai muista rahoitusmahdollisuuksista?: Muualta somesta: facebook/twitter/instagram/linkedin	2
19. Mistä olet saanut parhaiten tietoa apurahoista tai muista rahoitusmahdollisuuksista?: Tuttavilta tai muilta saman alan toimijoilta	2
20. 6. Työtilaisuudet. Mistä olet saanut parhaiten tietoa sarjakuva-alan työtilaisuuksista tai projekteista?: Sarjakuvantekijät ry:n kautta	6
20. 6. Työtilaisuudet. Mistä olet saanut parhaiten tietoa sarjakuva-alan työtilaisuuksista tai projekteista?: Oman alueesi sarjakuvaseuralta/keskukselta	1
20. 6. Työtilaisuudet. Mistä olet saanut parhaiten tietoa sarjakuva-alan työtilaisuuksista tai projekteista?: Muilta järjestöiltä, seuroilta tai yhdistyksiltä	2
20. 6. Työtilaisuudet. Mistä olet saanut parhaiten tietoa sarjakuva-alan työtilaisuuksista tai projekteista?: Eri tahojen nettisivustoilta	4
20. 6. Työtilaisuudet. Mistä olet saanut parhaiten tietoa sarjakuva-alan työtilaisuuksista tai projekteista?: Keskustelufoorumeilta	2
20. 6. Työtilaisuudet. Mistä olet saanut parhaiten tietoa sarjakuva-alan työtilaisuuksista tai projekteista?: Muualta somesta: facebook/twitter/instagram/linkedin	3

	Kaikki
20. 6. Työtilaisuudet. Mistä olet saanut parhaiten tietoa sarjakuva-alan työtilaisuuksista tai projekteista?: Tuttavilta tai muilta alan toimijoilta	17
20. 6. Työtilaisuudet. Mistä olet saanut parhaiten tietoa sarjakuva-alan työtilaisuuksista tai projekteista?: Työn tilaajan kautta	9
22. 7. Koulutus. Koulutuksesi, voit tarkentaa valintaasi: Toisen asteen koulutus (lukio, ammattikoulut)	13
22. 7. Koulutus. Koulutuksesi, voit tarkentaa valintaasi: Kolmannen asteen koulutus (yliopistot, ammattikorkeakoulut)	33
24. Katsotko tekeväsi pääasiallisesti koulutustasi vastaava työtä?: Kyllä	24
24. Katsotko tekeväsi pääasiallisesti koulutustasi vastaava työtä?: En	17
24. Katsotko tekeväsi pääasiallisesti koulutustasi vastaava työtä?: En osaa sanoa	5
26. Oletko katsonut täydennys- tai uudelleen koulutusta tarpeelliseksi työllistymisen kannalta?: Kyllä	18
26. Oletko katsonut täydennys- tai uudelleen koulutusta tarpeelliseksi työllistymisen kannalta?: En	17
26. Oletko katsonut täydennys- tai uudelleen koulutusta tarpeelliseksi työllistymisen kannalta?: En osaa sanoa	11
28. 8. Asuinalueesi: Etelä-Suomi	30
28. 8. Asuinalueesi: Itä-Suomi	3
28. 8. Asuinalueesi: Länsi- ja Sisä-Suomi	7
28. 8. Asuinalueesi: Pohjois-Suomi	4
29. Työllistytkö pääasiallisesti omalla asuinalueellasi?: Kyllä	20
29. Työllistytkö pääasiallisesti omalla asuinalueellasi?: En	4
29. Työllistytkö pääasiallisesti omalla asuinalueellasi?: Teen etätöitä, asuinalueella ei merkitystä	22

Vastauksista nousi esille seuraavia asioita:

Suurin osa vastaajista oli piirtäjiä ja käsikirjoittajia, 30/46.

Muita töitä olivat pääasiallisesti eniten opetustyöt, 16/46, muiden töiden hajonta oli suhteellisen tasaista.

Huomattavaa oli se, että yrittäjinä toimi nimenomaan toiminimellä 6 vastaajaa, osakeyhtiössä 4 vastaajaa. Yksityisenä elinkeinoharjoittajana ei toiminut kukaan. Freelancereita oli eniten: 18 vastaajaa, kun taas osuuskunnassa ja palkansaajina toimi kummassakin 7 vastaajaa. laskutuspalveluita käytti vain 2 vastaajista.

Eniten tietoa yritysmuodoista oli saatu tuttavilta, 11/46 ja verotoimistosta 5.

Pakkoyrittäjäksi tunsu joutuneensa työn saamisen takia 7 vastaajaa kun taas 22 teki-jää oli halunnut yrittäjäksi muutenkin.

Muuta taiteellista työtä sarjakuvantekemisen lisäksi teki 33/36

Oman osaamisen markkinoiminen oli hankalaa 27 vastaajalle ja ulkopuolista apua siihen halusi agenttipalveluina 24 henkilöä.

Omien projektien rahoitukseen oli suurin osa saanut apurahoja, 19 henkilöä mutta 15 oli käyttänyt tai käyttää omaa rahoitusta projekteihinsa. Apurahoista parhaiten tietoa oli saatu sarjakuvantekijät ry:n tiedotteista 19 vastaajaa kun taas 15 sai sitä apuraha-lähteiden omilta kotisivuilta tai tiedotteista.

Työtilaisuuksista parhaiten vastaajat saivat tietoa tuttavilta, 19, kun taas yhdistyksen kautta vain 6 henkilöä vastanneista.

Yhdistyksen jäsenien koulutustausta on pääosin hyvä, 33/46 vastaajalla on kolman-nen asteen koulutus ja kaikista vastaajista 24 katsoi tekevänsä koulutustaan vastaa-vaa työtä. Täydennyskoulutusta halusi 18 henkilöä, kun taas 17 ei katsonut sitä enää tarpeelliseksi työn kannalta.

Suurin osa vastaajista asui Etelä-Suomessa, 30/46, mutta Itä-Suomessa vain 3 vas-taajaa. 20 työllistyy omalla asuinpaikkakunnallaan kun taas 22 vastaajaa tekee etä-töitä jolloin asuinpaikkakunnalla ei ole väliä.

7.4 Päätelmiä tuloksista

Kyselyyn vastasi yhdistyksen jäsenten lisäksi muitakin, jotka toimivat tavalla tai toisel-la sarjakuvan parissa. Vastaajien koulutustaso on hyvä, ja täydennyskoulutusta halu-taan tarpeen mukaan. Suurin osa vastaajista on sarjakuvataiteilijoita, jotka pääasialli-sesti sekä piirtävät että käsikirjoittavat omat työnsä. Myös he, jotka tekevät käsikirjoi-tuksia, käännöstöitä tai muuta sarjakuviin liittyvää, ovat ajoittain myös piirros- tai

muuta luovaa työtä tekeviä. ja luovan työn tekijät toimivat myös kustantajina ja omina agentteinaan. Tämä tulos vahvisti sitä, että osaajapankki on tarpeellinen apu tekijöille, varsinkin kun tekijät pitivät oman osaamisensa markkinointia hankalana ja haluavat siihen ulkopuolista apua. Myös se, että suuri osa sai työtilaisuuksia tuttavien kautta, eli henkilökohtaisen verkostoitumisen avulla, tekee tarpeen yhdistyksen toimimisen linkkinä tekijän ja tilaajan välillä. Tämä lisää verkostoitumista ja tietämystä.

Yrittäjinä toimivilla tekijöillä oli joko toiminimi tai osakeyhtiö-osakkuus, joten yrittäjyysasioista tiedottaminen olisi yhdistykselle tärkeää. Osa katsoi itsensä pakkoyrittäjiksi, usein työnantajan toiveista oli perustettu oma yritys. Myös TE-keskus tai verotoimisto vertaavat valitettavan usein taiteellisen työn yksittäistä tekijää yritykseen, joten siksikin helposti näitä kautta tulee neuvoja nimenomaan toiminimen tai osakeyhtiön perustamiseen, vaikka muitakin, yksittäisille tekijöille sopivampia tapoja on, kuten yksityinen ammatinharjoittaja, laskutuspalvelut tai osuuskunta. Hyvin moni oli osuuskunnan jäsen, mutta ohjaamista osuuskunnan jäseneksi tuli tuttavapiireistä, eikä niinkään muualta. Tämä vahvistaa vinkkipaketin tekemistä nimenomaan eri mahdollisuuksista laskuttaa ja toimia yrittäjänä.

Huomattavaa on, että suurin osa vastaajista asuu Etelä-Suomessa, jossa on tosin suurempi kilpailu työtilaisuuksista vaikkapa työpajojen tai muun opetustyön taholta, mutta toisaalta paremmat mahdollisuudet olla esimerkiksi Suomen sarjakuvakeskuksen tekijälistalla, josta varsinkin alueen työnantajat etsivät tekijöitä helpommin. Etätoita tekevillä, kuten päivittäislehtiin piirtävillä, kuvittajilla ja kääntäjillä taas ei ole asuinpaikkakunnalla varsinaisesti merkitystä. Pienillä paikkakunnilla asuvat yksittäiset tekijät huomataan paremmin ja heillä on siten hyvät mahdollisuudet saada keikatöitä lähialueilta ja – kunnilta.

Apurahatiedotus toimii yhdistyksellä hyvin, ja yhdistyksen oma apurahajärjestelmä toimii kiitettävästi, joka vastaus tuli ilmi myös edellisessä kyselyssä (Liite 1). Vaikka kohdesummat ovat pienehköjä, ne auttavat projektin tekemistä ja mahdollistavat näyttelyitä, käännösprojekteja ja sarjakuva-albumien julkaisemisia.

8 AINEISTONKERUU KIRJASTOILTA

Kirjastot ovat tänä päivänä merkittävä kirjailijoiden, kuvataiteilijoiden ja näyttämötaiteilijoiden tilaajataho. Nykyään kirjastot huomioivat aikaisempia vuosia paremmin sarjakuvataiteilijat lapsiyleisön lisäksi myös aikuisille, koska sarjakuvan arvostus taiteenalana kasvoi huomattavasti Suomessa vuodesta 1996 lähtien. Kirjastot kiinnostuivat tuolloin sarjakuvista osittain siksi, että sinä vuonna sanomalehtisarjakuva täytti sata vuotta ja media viestitti juhlavuodesta näkyvästi. 1900-luvun lopulla alettiin julkaista omakustanteina tai pienten kustantajien tuottamina erilaisia omaperäisiä taidesarjakuvajulkaisuja, jolloin kotimaisen sarjakuvan arvostus näkyi myös kirjastojen esiintyjälistoilla: sarjakuvataiteilijat alkoivat ohjata sarjakuvatyöpajoja, järjestää näyttelyitä ja esiintyä kirjaston tapahtumissa. Tuon ajan julkaisubuumiin vaikutti huomattavasti myös tieto- ja kuvankäsittelytekniikoiden kehitys, jolloin taiteilija pystyi itse omilla laitteillaan skannaamaan piirroksensa, työstämään ja taittamaan sivut valmiiksi, mikä taas edesauttoi omakustannejulkaisujen ja pienien kustantajien mahdollisuuksia.

Itse olen työllistynyt kirjastojen kautta vuodesta 1996, jolloin pidin ensimmäisen esitelmäni sarjakuvan historiasta Sodankylän kirjastolle. Siitä lähtien olen luonut verkostoja kirjastoiden lisäksi päiväkoteihin, peruskouluihin, oppilaitoksiin, taide- ja kulttuurimuseoihin, gallerioihin ja erilaisiin tapahtumiin.

Omien kokemuksieni takia halusin kartoittaa yleisemmin nimenomaan kirjastojen tämän päivän mahdollisuuksia tilata sellaista ulkopuolista kulttuuritarjontaa, jota sarjakuva-alan ammattilainen voi tarjota, ja jakaa tätä tietoa Sarjakuvatekijät ry:n jäsenistölle.

8.1 Kirjastot tilaajatahona

Saadakseni eri alueiden tietoa kirjastojen resursseista ja mielenkiinnosta tilata sellaista ulkopuolista kulttuuritarjontaa, jota sarjakuva-alan ammattilainen voi tarjota, tein seitsemän kysymystä sisältävän webropol-kyselyn kirjastoille eri puolille Suo-

mea. Näitä ovat Helsingin alueella 23 kirjastoa sekä Turun, Tampereen, Jyväskylän, Oulun ja Rovaniemen alueen kirjastot sekä Ylöjärven, Kurun, Muhoksen, Tyrnävän, Kotkan, Kemin ja Hämeenlinnan kirjastot. Näiden 35 kirjaston lisäksi ovat kirjastot lähettäneet kyselyä eteenpäin muille alueidensa kirjastoille:

<https://www.webpolsurveys.com/S/B111B5CC14C4A6C1.par>

Eniten erillistä kyselylomaketta lähetin Helsingin alueelle, koska suurin osa aktiivisesti sarjakuvaa työkseen tekevät asuvat Uudenmaan alueella tai lähistöllä, ja siellä on myös eniten kirjastoja. Muiden kaupunkien kirjastot olivat lähettäneet tarpeen mukaan kyselyä eteenpäin toisille alueen kirjastoille.

Näin ollen vastauskoosteessa on yhden kirjaston kohdalla periaatteessa koko kaupungin tai kunnan kirjastojen tietoja mahdollisuuksista ulkopuoliseen tarjontaan käytettävissä olevan budjetin, yleisökysynnän ja alueellisen tarjonnan mukaan.

Kyselyyn vastasi 31 kirjastoa:

8.2. Kyselyn tuloksia

1. Koetteko kirjastojen ulkopuolelta tulevia monitaideprojekteja tarpeelliseksi kirjaston yleisten palvelujen ohessa?: Kyllä	18
1. Koetteko kirjastojen ulkopuolelta tulevia monitaideprojekteja tarpeelliseksi kirjaston yleisten palvelujen ohessa?: Jossain määrin	7
3. Kiinnostavatko aikuisille suunnatut monitaide-esitykset/työpajat kohdeyleisöä?: Kyllä	5
3. Kiinnostavatko aikuisille suunnatut monitaide-esitykset/työpajat kohdeyleisöä?: Jossain määrin	17
3. Kiinnostavatko aikuisille suunnatut monitaide-esitykset/työpajat kohdeyleisöä?: En osaa sanoa	3
5. Kiinnostavatko lapsille tai nuorille suunnatut monitaide-esitykset/työpajat kohdeyleisöä?: Kyllä	18
5. Kiinnostavatko lapsille tai nuorille suunnatut monitaide-esitykset/työpajat kohdeyleisöä?: Jossain määrin	5
5. Kiinnostavatko lapsille tai nuorille suunnatut monitaide-esitykset/työpajat kohdeyleisöä?: En osaa sanoa	2
7. Minkä taiteen alan esitykset/työpajat ovat mielestänne kiinnostavimpia yleisön kannalta?: Sarjakuvatyöpajat	3
7. Minkä taiteen alan esitykset/työpajat ovat mielestänne kiinnostavimpia yleisön kannalta?: Satuesitykset, livepiirtäminen	10

7. Minkä taiteen alan esitykset/työpajat ovat mielestänne kiinnostavimpia yleisön kannalta?: Kirjailija/taiteilijavierailut	8
7. Minkä taiteen alan esitykset/työpajat ovat mielestänne kiinnostavimpia yleisön kannalta?: Muut, mitkä:	3
9. Toivooko kirjastonne enemmän tietoa/tiedottamista tai yhteydenottoa suoraan esiintyjiltä?: Kyllä	7
9. Toivooko kirjastonne enemmän tietoa/tiedottamista tai yhteydenottoa suoraan esiintyjiltä?: Jossain määrin	16
9. Toivooko kirjastonne enemmän tietoa/tiedottamista tai yhteydenottoa suoraan esiintyjiltä?: Ei	2
12. Onko kirjastoilla yleensä mahdollista korvamerkitä rahoitusta ulkopuolisille esityksille vuosibudjetista?: Kyllä	4
12. Onko kirjastoilla yleensä mahdollista korvamerkitä rahoitusta ulkopuolisille esityksille vuosibudjetista?: Jossain määrin	16
12. Onko kirjastoilla yleensä mahdollista korvamerkitä rahoitusta ulkopuolisille esityksille vuosibudjetista?: Ei	2
12. Onko kirjastoilla yleensä mahdollista korvamerkitä rahoitusta ulkopuolisille esityksille vuosibudjetista?: En osaa sanoa	3

Kyselyvastauksista nousi selkeästi esille tärkeitä seikkoja:

18 kirjastoa katsoi ulkopuolisen monitaidetarjonnan olevan tärkeää kirjastojen palvelujen ohessa. Varsinkin lapsille suunnattua taidetarjontaa halusi 18 kirjastoa, ja 16 kirjastoa nimenomaan erilaisia satuesityksiä ja livepiirtämistä. Budjetin riittämättömyyttä pahoitteli 2 kirjastoa, vaikka taidetarjontaa tarvittaisiinkin, mutta jossain määrin oli mahdollista leikata vuosibudjetista rahoitusta 16 kirjastolla. 16 kirjastoilla oli jossain määrin mahdollista ottaa vastaan suoraan kontaktia ja tarjouksia taiteilijoilta, mutta kaksi kirjastoa ei halunnut suoraa kontakteja. Vain neljällä kirjastolla oli mahdollista käyttää aikaa henkilökohtaisesti esiintyjien kanssa viestittelyyn mainostarkoituksessa.

Kyselyn vapaan kentän vastausosioihin kaikkiin vastasi yhteensä 18 kirjastoa, huomattavimmiksi kommentteiksi koin seuraavat kirjaston budjetista ja tilankäyttötarkoituksista (Liitteet 1 ja 3):

- Kirjasto saattaa olla alueensa ainoa kulttuurikeskus ja mitä monipuolisempaa tarjontaa on, sen parempi. Kirjaston funktio ei ole pelkästään aineiston tarjoaminen vaan kulttuurin tarjonta myös laajemmassa mielessä.

- Monipuolinen kulttuuritarjonta on monelle kirjastolle hyvin tärkeää ja toivomme pitäjiä ja järjestäjiä, mutta joskus ei ymmärretä että kirjastot antavat jo paljon pelkästään tilana, markkinointina ja valmiina asiakasvirtana vaan oletetaan, että kirjaston henkilökunta hoitavat ulkopuolisen tapahtuman. Kirjaston mahdollisuudet ovat rajattomat, mutta resurssit pienet.
- Kirjastot panostavat yhä enemmän erilaisiin tapahtumiin ja on erittäin tärkeää, että ohjelmatarjonnassa on mukana myös kirjaston ulkopuolisten tahojen ohjelmaa. Kirjastolla itsellään ei välttämättä ole henkilö- ja/tai taloudellisia resursseja laittaa laadukkaisiin tapahtumiin kovin usein.
- Lastentapahtumiin tulee meille Helsinkiin Kallion kirjastonväkeä. Eri-tyisesti lauantaisin lapsiperheille toteutetut projektit ovat vetäneet meillä erittäin hyvin väkeä. Näitä tapahtumia on myös toivottu lisää.
- Eri-tyisesti pajat kiinnostavat. Mutta kirjailijavierailun tilalle olisi hyvä ottaa tilalle sarjakuvataiteilijan vierailu.

Vapaan kentän vastauksista löytyi myös toiveita siitä, kuinka taiteilijan kannattaa lähestyä kirjastoja, ja mistä kirjastot parhaiten löytävät ulkopuolista taidetarjontaa (Liitteet 2 ja 3):

- Suorat yhteydenotot ovat hyviä, varsinkin jos mainos/esite/viesti on informatiivinen. Ikävä kyllä se kaikkein tärkein tieto on usein esityksen hinta.
- Parasta olisi jos esiintyjillä olisi valmiina ainakin tiedoteteksti sekä kuvituskuvia ja jos mahdollista valmis juliste
- Kirjastossa ei juuri ehdi itse etsimällä etsiä kiinnostavia tapahtumantuottajia. Vinkkejä kysellään muilta kirjastoilta tai huomataan lehtijutuista, nettiä selatessa tms.
- Suorat tarjoukset tai yhteydenotot voivat poikia myöhemmin jotain, vaikka juuri sillä hetkellä ei löydy aikaa tai tarvetta.
- Jos aloite tulisi itse esiintyjiltä saisi enemmän tietoa mitä olisi tarjolla. Mahdollinen hinta olisi kuitenkin kiva olla aina rehdisti esillä. Rahastahan se kuitenkin monesti on kiinni.
- Monet esiintyjät yms. tarjoavat itse tapahtumia. Kirjasto seuraa tulevaa toimintaa suunniteltaessa eri medioita.
- Kulttuuritoimi tarjoaa, esiintyjien oma mainonta.
- Verkostoitumalla alan toimijoihin omassa maakunnassa. Tapahtumia järjestäessä ja suunniteltaessa painopiste on toki aina siinä, mitä oman lähiverkoston avulla yhteistyössä pystymme toteuttamaan. Yhteistyöverkosto toimii sosiaalisessa mediassa, sähköpostitse ja spontaaneissa tapaamisissa.
- Tarjousten perusteella, toisten kirjastojen vinkeistä.
- Lukukeskuksen kautta ovat viimeaikaiset olleet. Kirjavinkkareiden kautta sen tyylistä esiintyjää.
- Lukukeskuksen, paikallisten toimijoiden, paikkakunnan taideyhdistyksen kautta, muiden kirjastojen kautta

- Tulee mainoksia sähköpostiin jonkun verran. Paikallisia suositaan. Yhteistyökumppanit tarjoavat.

8.3. Kirjastokyselyn analyysi

Kyselystä kävi selkeästi ilmi se, että kirjastot ottavat mielellään ulkopuolista kulttuuritarjontaa, mutta yleisesti vähäinen budjetti rajoittaa tilauksia huomattavasti. Perinteisten kirjailijavierailujen lisäksi yhä enemmän halutaan esittävää taidetta, erilaisia työpajoja ja live-esityksiä. Varsinkin lapsille ja nuorille suunnatuille työpajoille on kasvavaa kysyntää. Eniten lapsille suunnatuista projekteista kiinnostivat erilaiset satuesitykset ja jonkin verran sarjakuvapajat. Aikuisväestöä kiinnostivat eniten konsertit ja kirjailijavierailut ja jossain määrin myös erilaiset työpajat.

Kirjastot toivoivat kyselyvastausten perusteella että esiintyviltä artisteilta ja tulisi työpajaohjaajilta rajoitetusti yhteydenottoja, ja mieluiten siten, että tiedoteteksti, asiaan liittyvä kuvamateriaali ja juliste olivat jo heti ensimmäisessä yhteydenottoviestissä mukana. Tämä helpottaa asian viemistä eteenpäin kirjaston suunnittelupalaverissa, ja valmista tiedotteesta kuvineen näkee heti, minkä tyyppisestä tarjouksesta ja sisällystöstä on kysymys.

Kirjastot löysivät hyvin esiintyjiä juuri Lukukeskuksen kautta (Liite 3), mutta pienillä paikkakunnilla tärkeää oli taiteilijoiden oma verkostoituminen ja tunnettavuus. Helsingin alueella on vastausten mukaan yksi kanava löytää sarjakuva-alan ihmisiä Helsingin sarjakuvakeskuksen kautta, koska siellä on pidetty lapsille erilaisia sarjakuvakursseja, joita kurssi-ilmoituksia on ollut paikallisissa medioissa. Lukukeskuksen lista taas kattaa koko maan tekijät, ja sinne täytyy tekijän itse ilmoittautua ja tekijän teoksia on oltava kirjastojen valikoimissa.

Kirjastoilla on jossain määrin mahdollista korvamerkitä vuosibudjetista varoja ulkopuoliseen kulttuuritarjontaan, mutta kyselyn mukaan kaikilla kirjastoilla ei ole siihen mahdollisuuksia. Pienemmillä paikkakunnilla ovat kirjastomäärärahat ovat väljemmin käytettävissä, varsinkin jos kunnan muusta kulttuurirahoituksesta on mahdollista lohkaista välillä kirjaston tiloissa tapahtuviin esityksiin tai työpajoihin. Tämä johtuu usein siitä, että kirjaston tilat toimivat myös muuna esittävän taiteen tai opetustilana.

Kirjastojen kohdalta lopputulema on se, että budjetin puitteissa sarjakuvantekijällä on hyvät mahdollisuudet saada työkeikkoja erilaisten työpajojen ja esitysten muodossa. Tekijän kannattaa panostaa hyvään tiedotteeseen, selkeään, lyhyeen ja ytimekkääseen projektikuvaukseen ja tehdä tarvittava kuvamateriaali ja varsinainen juliste valmiiksi mukaan jo ensimmäiseen yhteydenottoon. Tekijän täytyy tehdä myös pitkän tähtäimen suunnitelma ja ajoittaa viestitys siten, että vastaanottaja voi esittää asian seuraavassa budjettikokouksessa, jotta asia ei pääse vastaanottajalta unohtumaan. Erityisesti isojen kirjastojen kohdalla viestitulva ja väärä ajoitus voivat estää hyvän projektin tilaamisen. Pienten paikkakuntien kirjastossa taas on suositeltavaa käydä mahdollisuuksien mukaan paikan päällä esittäytymässä ja jättämässä tiedote ja kuvamateriaalit, koska henkilökohtainen kontakti auttaa muistamaan tekijän ja voi edesauttaa projektin tilaamista.

9 LOPPUPÄÄTELMIÄ

Sarjakuvantekijät ry:n jäsenistä suurin osa on tavalla tai toisella indie-tuottajia, joista osa tekee projektin alkutuotannosta, tiedottamisesta ja markkinoimisesta aina valmiiseen julkaisuun saakka.

Projekteja ovat sarjakuvakirjojen tekemisen ja kustantamisen lisäksi näyttelyt, tapahtumatuottaminen tai osa-alue tapahtumien järjestämisestä, kurssien suunnittelu ja ohjaus tai muu asiantuntijuus esimerkiksi sarjakuva-alan tietokirjallisuuden tekemisessä.

Kyselyvastauksista tekijöille tuli ilmi se, että tietoa ja koulutustaustaa osaamista on omaan osaamisalueeseen, mutta kaikilla ei tarpeeksi tiedottamiseen, markkinoimiseen, laskuttamiseen (lähinnä yrittäjyys), työllistymiskanavien löytämiseen (erilaiset kulttuuripolut) eikä verkostojen luomiseen. Mahdollisuuksien mukaan yhdistyksen sivuilla olisi oltava hyvin esillä oleva ja selkeästi käytettävä osaajapankki, josta voi tilaajataho saada tietoa ja yhteystietoa sarjakuva-alan eri osa-alueiden tekijöistä. Yleisimmin lähteenä käytetyt koko maan osalta Lukukeskus ja Helsingin osalta sarjakuvakeskus eivät kata kaikkia osaajia, ja jotkut tilaajat käsittävät Sarjakuvaharrastajien seuran (Suomen sarjakuvaseura toimii Helsingin sarjakuvakeskuksessa) ja Sar-

jakuvantekijöiden yhdistyksen samaksi asiaksi, joten kyselyjä tulee helposti nimenomaan seuralle eikä yhdistykselle. Tämän takia Sarjakuvantekijät ry:n on saatava enemmän näkyvyyttä muunakin kuin edunvalvojana ja apurahan jakajatahona. Myös yhdistyksen jäsenille on saatava enemmän näkyvyyttä, koska suurin osa ei kuulu Suomen sarjakuvaharrastajien seuraan (Suomen sarjakuvaseura), osa ei asu Etelä-Suomessa eikä sitä kautta toimi eikä vaikuta Helsingin sarjakuvakeskuksessa.

9.1 Tekijän avuksi vinkkipaketti

Yhdistyksen perinteisen tiedottajan, apurahojen jakajan ja ammatillisen avun antajan roolin lisäksi haluttiin kehittää sarjakuvataiteilijoiden mahdollisuuksia työllistyä sarjakuvan parissa muutoinkin kuin perinteisesti sarjakuvia tekemällä palkansaajana säännöllisiin julkaisuihin. Ensiksi on hyvä selvittää erilaiset laskutusmahdollisuudet ja löytää yritysmuoto tai laskutusmahdollisuus, joka sopii tekijälle, ja joka auttaa tarjousten tekemisessä ja palkkion saamisessa.

Indie-tuottajan avuksi on päätetty tehdä yhdistyksen jäsenille jaettava selkeä vinkkipaketti, jossa neuvotaan sellaisen yritysmuodon perustamisessa, joka sopii yksittäiselle tekijälle tai sellaiselle, joka katsoo tarpeelliseksi palkata työntekijän tai perustaa erilaisia työryhmiä. Vinkkipaketissa ohjataan kysymään tietoa oikeilta tahoilta itselle sopivista laskutuspalveluista, osuuskuntajäsenyydestä tai muusta palkanmaksukanavasta. Oppaassa on linkit tarvittaville sivuille ja sen tietoja päivitetään vuosittain. Opas jaetaan jäsenkirjeiden ja sähköpostitiedotteiden mukana.

Indie-tuottajan vinkkipaketissa on lyhyesti neuvottu tapoja, joilla kulttuurilaitoksiin, esimerkiksi kirjastoihin ja museoihin kannattaa lähettää työtarjouksia, siksi yhdistyksen kotisivuille päätettiin myös päivittää helposti käytettävä ja löydettävä osaajapankkisivu.

Kirjastojen palautteista sai hyvää materiaalia vinkkipakettiin esimerkiksi siitä kuinka kannattaa esittää projektipalkkiotarjoukset selkeästi heti ensimmäisessä yhteydenotossa. Kirjastojen vastauksia voimme hyödyntää lähestyttäessä myös muita kulttuurilaitoksia, eri tapahtumantuottajia tai peruskouluja sekä opistoja.

9.2 Osaajapankki tilaajien tarpeisiin ja tekijöiden löytämiseksi

Vinkkipaketti palvelee tekijöitä ja osaajapankki tekijöiden lisäksi tilaajia.

Yhdistyksen kotisivuilla on ollut yleensä lista sarjakuvantekijöistä ja linkit heidän kotisivuilleen, mutta varsinainen osaajapankki se ei ole koskaan ollut. Lista uudistetaan sivuille siten, että siitä löytää helposti eri taiteenalat ja niiden osaamisalojen tekijät sekä tekijöiden asuin- ja/tai toimipaikat. Linkkiä jaetaan erilaista taiteilijaosaamista tilaaville tahoille selkeän ja lyhyen tiedotteen avulla.

Tämän osaajanpankin tekemiseen tarvitaan jokaisen jäsenen omaa aktiivisuutta siten, että jäsenille lähetetään asiasta tiedote ja täytettävä nettikaavake. Ne jäsenet, jotka haluavat tarjota tiettyä osaamistaan varsinaisen sarjakuvantekemisen lisäksi erilaisiin yhteyksiin, täyttävät kaavakkeen, jonka avulla tehdään kotisivuille erillinen, selkeä osaajapankkisivu, jota sivulinkkiä jaetaan eri sosiaalisen median sivuille, Suomen sarjakuvanseuran tiedotteisiin ja Helsingin, sekä muiden kaupunkien sarjakuva-seurojen sivuille sekä eri kulttuurilaitoksiin ja tapahtumien yhteys-henkilöille.

Taiteilijoiden lisäksi kulttuurilaitokset, peruskoulut ja opistot hyötyvät osaajapankista myös siten, että tarvittavaa esiintymis- ja taideopettajaosaamista löytyy helposti tekjän ja tilaajan toimipaikkakunnalta tai lähistöltä. Tämä helpottaa tilauksen budjetointia siten, että esimerkiksi matkakuluihin ei tarvitse varata kulukorvauksia siinä määrin, kuin kauempaa tulevilta tekijöiltä.

LÄHTEET

Bull's Press 2016. Esittelysivu. Viitattu 1.8.2016

<http://www.bullspress.fi/>

Eurocomics 2016. Sarjakuvat. Viitattu 1.8.2016

<http://sarjakuvat.eurocomics.info/index.html>

Haapiainen-Makkonen. Johanna 2009a ja b: Kopiosto-uutiset. Artikkelit. Juttusarja tekijänoikeuksista. Viitattu 20.6.2016

<http://www.anpdm.com/article/48435F4478494358427540455943/16983737/3694108>

Halonen, Katri 2011. *Kulttuurituottajat taiteen ja talouden risteyskohdassa*. sivut 63–69. Viitattu. 8.9.2016.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/27120>

Kaukoranta, Heikki & Kemppinen, Jukka 1982. *Sarjakuvat*. 2, laajennettu painos. Helsinki: Otava.

Kautio Tiina 2016, Cupore, tekijänoikeus artikkeli. Viitattu 20.6.2016

<http://www.cupore.fi/tekijanoikeus.php>

Kopiosto 2016a. Koposto lyhyesti. Viitattu 9.9.2016

http://www.kopiosto.fi/kopiosto/kopiosto/kopiosto_lyhyesti/fi_FI/kopiosto_lyhyesti/

Kopiosto 2016b. Tekijänoikeuden perusteet. Viitattu 20.6.2016

http://www.kopiosto.fi/kopiosto/tietoa_tekijanoikeudesta/tekijanoikeuden_perusteet/fi_FI/tekijanoikeuden_perusteet/

Kumiorava kustannusosakeyhtiö. Kuka kaksi aamun? 2016. Viitattu 9.9.2016.

http://www.kumiorava.fi/epages/kumiorava.sf/fi_FI/?ObjectPath=/Shops/2014112701/Products/002

Kuvasto 2016. Kuvankäyttökorvaus ja – luvat. Viitattu 11.8.2016.

<http://kuvasto.fi/kuvankayttokorvaus/>

Laskutapalkka.fi 2016a: Artikkelit. Pakkoyrittäjäyys vaihtoehto työttömyydelle. Viitattu 9.9. 2016

<http://laskutapalkka.fi/pakkoyrittajyyys-vaihtoehto-tyottomyydelle/>

Laskutapalkka 2016b. Artikkelit. Yksityishenkilön laskutus. Viitattu 21.7.2016.

<http://laskutapalkka.fi/laskuta-ilman-omaa-yritysta/yksityishenkilön-laskutus/>

Like-kustannus. Kirjailijat. Viitattu 9.9.2016

<http://like.fi/kirjailijat/jaana-suorsa/>

Lukukeskus 2016. Kirjailijavierailut/kirjailijat. Viitattu 20.8.2016.

<http://www.lukukeskus.fi/kirjailijavierailut/kirjailijat/suorsa-jaana/>

Nyman, Hanna 2010. Humanistinen ammattikorkeakoulu, opinnäytetyö. Goes renessanssi & Goes barokki – näyttelyiden toimivuus.

<https://www.theseus.fi/handle/10024/13349>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016: Avustukset ja palkinnot, Viitattu

20.6.2016

<http://www.minedu.fi/OPM/Avustukset>

Royal Comics Syndicate 2016. Sarjakuvat. Viitattu 11.8.2016

<http://www.royalcomics.com/index.cgi?lang=fi>

Sanasto 2016a. Toiminta. Viitattu 11.8.2016.

<http://www.sanasto.fi/sanasto/toiminta/>

Sanasto 2016b. Luvat. Viitattu 11.8.2016.

<http://www.sanasto.fi/luvat2/tarvitsenko-luvan/>

Sarjakuvantekijät ry, 2016. Viitattu 20.6.2016

a <http://www.sarjakuvantekijat.com/p/sarjakuvantekijat-ry.html>

b http://www.sarjakuvantekijat.com/p/apurahat_16.html

c <http://www.sarjakuvantekijat.com/p/kilpailut.html>

Tampere kuplii, ohjelmakartta 2016. Viitattu 9.9.2016

<http://2015.tamperekuplii.fi/ohjelmakartta/m.php?kiinnostaa=Lauantai-rulla-12-0.5&hourd=2>

Taiteen edistämiskeskus, 2015. Artikkel. Opetus- ja kulttuuriministeriö luovien alojen rahoittajana. Viitattu 20.6.2016.

<http://www.taike.fi/documents/11580/500575/OKM.pdf>

Taiteen edistämiskeskus, 2016, uutinen, apurahat. Viitattu. 9.9.2016

<http://www.taike.fi/fi/uutinen/-/news/874308>

YLE 2011. Artikkel. Suomalainen sarjakuva täyttää 100 vuotta.

Viitattu. 20.7.2016

http://yle.fi/uutiset/suomalainen_sarjakuva_tayttaa_100_vuotta/5319282

Yrittäjät.fi 2016. Artikkel, Yritysmuodot ja – vastuut. Viitattu 3.8.2016

<https://www.yrittajat.fi/yrittajan-abc/perustietoa-yrittajyydesta/yritysmuodot-ja-vastuut-316303>

KUVALÄHTEET

The Bayeux Tapestry, 2016. Kuvasivu, viitattu 9.9.2016

<http://rubens.anu.edu.au/htdocs/bytype/textiles/bayeux/index1.html>

Pekka Puupää: Elonet, 2013. Artikkel, Pekka Puupää kesälaitumilla.

<http://www.elonet.fi/fi/elokuva/123413>

Pekka Puupää: Eurocomics, 2013. Artikkel. Pekka Puupää.

http://sarjakuvat.eurocomics.info/pekka_puupaa.html

Professori Itikaisen tutkimusretki. Kuvasivu 2016. Viitattu 9.9.2016.

<http://www.bananapress.fi/professori-itikaisen-tutkimusretki-p-1742.html>

Vihtori ja Klaara, sarjakuvakuva: Kirkko ja kaupunki, 2007. Vihtori elää. Viitattu 9.9.2016

<http://www.valomerkki.fi/kirkko-ja-kaupunki/kirkko-ja-kaupunki-arkisto/4629>

Vihtori ja Klaara, elokuvajuliste : Elonet, 2013. Artikkel, Vihtori ja Klaara. Viitattu 9.9.2013.

<http://www.elonet.fi/fi/elokuva/119454>

Yellow Kid, 2016. Kuvasivu. Viitattu 9.9.2016.

<http://comicvine.gamespot.com/the-yellow-kid/4005-66506/>

LIITTEET

(Huom. liitteiden tekstit näkyvät parhaiten näyttöasetuksella 150%)

Liitteet ovat kuvankaappauksia kirjastokyselyn vapaan kentän kommentteista, joita olen huomionnut leipätekstissä.

Liite 1

2. Lisätietoja vastaukseen:

Vastaajien määrä: 14

 Piilota

- Meidän kirjastossamme on usein erilaisia tapahtumia. Piirtämistä, tanssia, musiikkityöpajoja...
- Kaikenlainen yhteistyö kolmannen sektorin toimijoiden kanssa on hyödyksi varsinkin silloin, jos yhteistyöllä saadaan aikaan kytkös kirjaston sisältöihin. Esim. työpajan yhteyteen esille kirjoja pajaan liittyvästä aiheesta, vinkkaus pajan lomassa jne.

Kirjasto saattaa olla alueensa ainoa kulttuurikeskus ja mitä monipuolisempaa tarjontaa on, sen parempi. Kirjaston funktio ei ole pelkästään aineiston tarjoaminen vaan kulttuurin tarjonta myös laajemmassa mielessä.

- Piristysruiskeina muiden laajojen tapahtumien oheen.
- Olen itse työssäni pienemmällä paikkakunnalla, joten täällä järjestäminen on haastavaa mutta kuitenkin mielestäni tärkeää jos mahdollisuudet tulevat vastaan.
- Isommissa paikoissa pitän tarpeellisenä.
- Maksuttomina ainakin mahdollisia. Pieniä palkkoita joskus maksettu
- Lisätarjontaa kirjaston palveluissa on yleensä hyvä mutta rahoitus on ongelmallista. Kirjastolla on harvoin mahdollisuus ostaa lisäpalveluja.
- Ulkopuolisten osaajien vetämät projektit ovat mainio lisä kirjaston omaan tuotantoon; meillä ei sentään ole kaikkien alojen osaamista vaikka monipuolisesti yritämmekin.
- Monitaideprojektit monipuolistavat kirjastojen tarjontaa ja sitä kautta voidaan saada osaamista, jota kirjastoista ei löydy. Erityisesti maaseudulla kirjastot ovat myös kulttuurilaitoksia.
- Muut toimijat mahdollistavat monipuolisen kulttuuritarjonnan kirjastossa.
- Monipuolinen kulttuuritarjonta on monelle kirjastolle hyvin tärkeää ja toivomme pitäjiä ja järjestäjiä, mutta joskus ei ymmärretä että kirjastot antavat paljon pelkästään tilana, markkinointina ja valmiina asiakasvirtana vaan oletetaan, että kirjaston henkilökunta hoitavat ulkopuolisen tapahtuman. Kirjaston mahdollisuudet ovat rajattomat, mutta resurssit pienet.
- Kirjasto on minusta niille erinomainen paikka hyvän saavutettavuuden ja matalan kynnyksen ansiosta
- Meillä on ollut kirjastossa sekä sarjakuvapajaa, että sarjakuvataiteilija kertomassa tuotannostaan yläkoululaisille.
- Kirjastot panostavat yhä enemmän erilaisiin tapahtumiin ja on erittäin tärkeää, että ohjelmatarjonnassa on mukana myös kirjaston ulkopuolisten tahojen ohjelmaa. Kirjastolla itsellään ei välttämättä ole henkilö- ja/tai taloudellisia resursseja laittaa laadukkaisiin tapahtumiin kovin usein.

LIITE 2

10. Lisätietoja vastaukseen:

Vastaajien määrä: 9

 Piilota

- Melko hvin tiedotus toimii.
- Talous asettaa valitettavasti rajoitteita. Paljon kiinnostavia tarjouksia tulee, joita emme pysty ottamaan vastaan.
- Kirjastossa ei juuri ehdi itse etsimällä etsiä kiinnostavia tapahtumantuottajia. Vinkkejä kysellään muilta kirjastoilta tai huomataan lehtijutuista, nettiä selatessa tms. Suorat tarjoukset tai yhteydenotot voivat poikia myöhemmin jotain, vaikka juuri sillä hetkellä ei löydy aikaa tai tarvetta.
- Jos aloite tulisi itse esiintyjiltä saisi enemmän tietoa mitä olisi tarjolla. Mahdollinen hinta olisi kuitenkin kiva olla aina rehdisti esillä. Rahastahan se kuitenkin monesti on kiinni.
- Ovat yleensä niin kalliita, että koko vuoden "budjetti" menisi yhteen esitykseen. Joskus olisi kiva satsata. Ilmaiset esiintyjät ovat aina varmasti tervetulleita!
- rahaa esityksiin on oikeastaan vain isoilla kirjastoilla. Pienet saavat monesti ilmaisesityksiä.
- Suorat yhteydenotot ovat hyviä, varsinkin jos mainos/esite/viesti on informatiivinen. Ikävä kyllä se kaikkein tärkein tieto on usein esityksen hinta.
- Parasta olisi jos esiintyjillä olisi valmiina ainakin tiedoteteksti sekä kuvituskuva ja jos mahdollista valmis juliste.

LIITE 3

11. Mitä kautta kirjastonne löytää yleensä parhaiten ulkopuolisia taidetarjontaa/esiintyjä?

Vastaajien määrä: 18

👉 Piilota

- MOnet esiintyjät yms. tarjoavat itse tapahtumia. Kirjasto seuraa tulevaa toimintaa suunniteltaessa eri medioita. 👉
- kulttuuritoimi tarjoaa, esiintyjien oma mainonta 👉
- Verkostoitumalla alan toimijoihin omassa maakunnassa. Tapahtumia järjestäessä ja suunniteltaessa painopiste on toki aina siinä, mitä oman lähiverkoston avulla yhteistyössä pystymme toteuttamaan. Yhteistyöverkosto toimii sosiaalisessa mediassa, sähköpostitse ja spontaaneissa tapaamisissa. 👉
- Tarjousten perusteella, toisten kirjastojen vinkeistä. 👉
- Lukukeskuksen kautta ovat viime aikaiset olleet. Kirjavinkkareiden kautta sen tyylisiä esiintyjää. 👉
- Lukukeskuksen, paikallisten toimijoiden, paikkakunnan taideyhdistyksen kautta, muiden kirjastojen kautta 👉
- Tulee mainoksia sähköpostiin jonkun verran. Paikallisia suositaan. Yhteistyökumppanit tarjoavat. 👉
- Lukukeskus, suoramarkkinointi 👉
- Taidenäyttelyitä järjestetään kaiken aikaa. Ulkopuoliset esiintyjät tulevat joskus käymään ja esittytymään, joku heistä haluaa harjoituksen vuoksi tai mainoksena esiintyä ainakin kerran ilmaiseksi, joku käy esiintymässä jatkuvasti lähikirjastossaan. Määrärahojen niukkuus tiedetään. 👉
- Meille tarjotaan suoraan (Helsinki, Kallion kirjasto). 👉
- Puskaradion kautta. 👉
- Suorat yhteydenotot ja tutujen tutut. Otamme usein myös itse yhteyttä suoraan taiteilijaan. 👉
- Muiden yhteistyökumppaneiden kautta, jotkut ottavat suoraan yhteyttä tai käyvät kirjastossa. 👉
- Meillä on olemassa jo paljon kontakteja. Myös Taiken, Lukukeskuksen, paikallisten yhdistysten jne. jne. kautta. 👉
- Kirjastomme on suosittu esiintymispaikka, useimmiten meille tarjotaan esityksiä, eikä kirjaston tarvitse itse etsiä 👉
- Saamme aika paljon suoria yhteydenottoja sähköpostin kautta. Käytämme myös paljon Lukukeskusta, ja olemme tehneet yhteistyötä myös Sarjakuvakeskuksen kanssa. Osa esiintyjistä tulee henkilökohtaisten suhteiden kautta, osa on Tapahtuma ja markkinointitiimin järjestämiä tapahtumakiertueita. 👉
- Lukukeskuksen ja suorien yhteydenottojen kautta 👉

